

೪

ಚಲೇಜಾವ ಕ್ರಾಂತಿ

ಭಾಗ—೧

ಹೋರಾಟದ ಸಂಘಟನೆ

ಹಾಗೂ ಸ್ವರೂಪ.

೧ ಆಗಷ್ಟ್ಯ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ.

ಮೊದಲನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನಿಯು ಸೋತು ಹಣ್ಣಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜರ್ಮನ ದೇಶದ ಯುದ್ಧವಿಪಾಸು ವೃತ್ತಿಯು ಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಹಬ್ಬವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಜರ್ಮನ್ ತರುಣರು ತಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ಅಪಜಯದ ಕಲಂಕವನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಕೃತನಿಶ್ಚಯರಾಗಿ ಹತ್ತೇಹತ್ತುವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಭುಜ ಚಿಪ್ಪರಿಸುತ್ತ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು. ಹಿಟ್ಲರನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಾರ್ವಿ ಸಂಘಟನೆ ಬಲಪಡಹತ್ತಿತು. ಪ್ರಥಮ ಜಾಗತಿಕ ಮಹಾಯುದ್ಧವು ನಾಲ್ಕು ವರುಷ ನಡೆದು ೧೯೧೮ ರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅತ್ಯಂತ ಅಪಮಾನಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನಿಯು ಆಗ ಮಿತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಅಂದರೆ ಬ್ರಿಟನ್, ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಹಾಗೂ ಅಮೇರಿಕಾಗಳಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಿತ್ತು. ಸರಿಯಾಗಿ ಹತ್ತು ವರುಷಗಳೊಳಗೇ ಪುನಃ ಜರ್ಮನಿಯ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಮುಟಕೊಟ್ಟಂತಾಗಿ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ನಡುಗಿಸುವಂಥ ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು

ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಅದು ಮಾಡ ತೊಡಗಿತು “ ಸಿಗ್ ಫ್ರಿಡ ಲಾಯಿನ್ ” ಎಂಬ ಭಾರಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನಿಯು ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಗಡಿಗುಂಟ ಕಟ್ಟ ಹತ್ತಿತು. ಇಟಲಿಯು ಕೂಡ ಇದೇ ರೀತಿ “ಮ್ಯಾಥ್ಯುನೊ ಲಾಯಿನ್” ಎಂಬ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮಗಡಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿ ಕಟ್ಟಿತು. ಇಟಲಿಯಲ್ಲಿ ಮುಸಲೋನಿಯು ಫ್ಯಾಸಿಸ್ಟ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದನು. ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿಯ ಹಿಟ್ಲರನ ಸಂಘಟನೆ ಇಟಲಿಯಲ್ಲಿಯ ಮುಸಲೋನಿಯ ಸಂಘಟನೆ ಇವೆರಡೂ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ವೃತ್ತಿಯವೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾರಕವೂ ಆಗಿವೆವು. ಅಮೇರಿಕಾ, ಬ್ರಿಟನ್ ಮತ್ತು ಫ್ರಾನ್ಸಗಳು ಈ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಶಪಿಸುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದರೂ ಆ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೆ ತಡೆಹಾಕುವ ಧೈರ್ಯ ಅವಕ್ಕಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಅಮೇರಿಕಾ, ಫ್ರಾನ್ಸ ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟನ್‌ಗಳು ತಾವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವಾದಿಗಳ ಪಕ್ಷದವರೆಂದು ಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ನಿಜವಾದ ಬಣ್ಣ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಿಟನ್ನು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರತೆ ಸಮಾನತೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಭಾರತ, ಬ್ರಹ್ಮ ದೇಶ, ಸಿಲೋನ್ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳನ್ನು ಅದೇ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ತುಳಿಯುತ್ತ ಅವರನ್ನು ಗುಲಾಮರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸುಲಿಗೆ ಶೋಷಣೆ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆಸಿತ್ತು. ಸಿಂಗಾಪೂರ, ಏಡನ್, ಮಾಲ್ಡಾ, ಜಿಬ್ರಾಲ್ಟರ್ ಹಾಂಗ್‌ಕಾಂಗ ಮುಂತಾದ ಭೂಮಂಡದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಬಂದರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿತ್ತು. ಬ್ರಿಟಿಶ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಎಂದೂ ಮುಳಗುವದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಜಂಬದ ಮಾತು ಎಲ್ಲರಬಾಯಲ್ಲಿ ಕೂತು ಹೋಗಿತ್ತು.

೧೮೮೫ ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಸರ. ಎ. ಓ. ಹೊಮ್ಮ ಎಂಬ ಬ್ರಿಟಿಶ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದರೂ ಮುಂದೆ ೨೦ ವರುಷಗಳವರೆಗೂ ಅದು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತೇವಳಿ ಸಹ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ೧೯೦೬ ನೇ ಇಸವಿಯ ಕಲಕತ್ತಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿ ದಾದಾಭಾಯಿ ನವರೋಜಿ, ಲೋಕಮಾನ್ಯ ಬಾಲ ಗಂಗಾಧರ ತಿಲಕರ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮೊದಲನೇ ಬಾರಿ “ ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ನಮ್ಮ ಧೈಯವಾಗಿದೆ ” ಎಂಬ ಗೋತ್ತುವಳಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ತೀವ್ರವೇ ಉಗ್ರವಾದಿ ಗುಂಪಿನ ಮುಖಂಡರಾದ ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕರಿಗೆ ರಾಜದ್ರೋಹಕ್ಕಾಗಿ ೬ ವರುಷದ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಮಂಜಾಲಿ ಜೈಲಿಗೆ ಕಳಿಸಲಾಯಿತು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಮತ್ತೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಮುಂದೆಗಾಮಿಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದು ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ವಿಷ

ಯದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇಪ್ರಗತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ೧೯೧೪ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಸುರು ಆಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕರು ಶಿಕ್ಷೆ ಮುಗಿಸಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಆದರು.

ಬ್ರಿಟಿಶರ ಮೇಲಿನ ಸಂಕಟವೆಂದರೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕೇ ಸುಸಂಧಿ ಎಂದು ಲೋಕ ಮಾನ್ಯರು ಬ್ರಿಟಿಶರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಕೊಡುವ ಅಶ್ವಾಸನೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ಅವರಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು. ಮ. ಗಾಂಧಿಯವರು ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕೆಯಿಂದ ಅದೇ ತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ತಿಲಕರ ದಾರಿಯೇ ಬೇರೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆ ಯಾಗಿತ್ತು. ಸರಕಾರವು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಾಗ ಅವರಿಗೆ ಕರಾರುರಹಿತ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದೇ ಪ್ರಜಾಧರ್ಮ. ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದು ಜಯಸಿಕ್ಕಮೇಲೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯಕೊಡಿದರೆ ಕೇಳುವದು ಯೋಗ್ಯವಾದೀತು ಎಂದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಲೋಕಮಾನ್ಯರು—“ ಗಾಂಧಿಯವರ ನಿಮಗೆ ಬ್ರಿಟಿಶರ ಕುಟಿಲ ಕಾರಸ್ಥಾನ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸರಳತನದಿಂದ ನಡೆಯುವದು ತಪ್ಪು. ಬ್ರಿಟಿಶರೊಂದಿಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಿ ನಾನು ಅನೇಕ ಸಲ ಕೈ ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರೂ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಾಯಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕರಾರುರಹಿತ ಯುದ್ಧ ಸಹಾಯ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ದುಡಿದರು. ಸರಕಾರವು ಅವರಿಗೆ ರಾಜನಿಷ್ಠೆಯ ಭಾರಿ ದೊಡ್ಡ ಬಿರುದನ್ನು (ಕೇಸರ-ಇ-ಹಿಂದ) ದಯಪಾಲಿಸಿತು.

ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದು ಮಿತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಜಯ ಲಭಿಸಿತು. ಬ್ರಿಟಿಶರಿಗೆ ಪರಮಾ ನಂದವಾಯಿತು. ಈಗ ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕರು ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ಕರೆದು “ ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿದೆ. ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಜಯ ದೊರೆತಿದೆ. ಅವರ ಮೇಲಿನ ಸಂಕಟ ದೂರವಾಗಿದೆ. ಈಗ ನೀವು ವಾಯಿಸರಾಯರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳುವಿರಾ ? ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ವಿಂಡಿತ ಕೇಳುವೆನೆಂದು ಗಾಂಧೀಜಿ ಉತ್ತರಿಸಿದರು ಭೆ ರೀತಿ ಅವರು ವಾಯಿಸರಾಯರನ್ನು ಕೇಳಲು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಅವರಿಗೆ ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಆಟ್ಟ ಕೊಡ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು ಭಟ್ಟಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು “ ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಜನ ಆತುಕವಾಗಿದೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ತನುಮನಧನದಿಂದ ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಅನೇಕ ಸಹಸ್ರ ಭಾರತಿಯರು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ೩೧ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸಿರುವರು. ಇನ್ನು ತಡಮಾಡದೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು ” ಎಂದು ವಾಯಿಸರಾಯರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. “ ನೋಡುವಾ, ವಿಚಾರಿಸುವಾ, ಭಾರತೀಯರು ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾಗಿದ್ದಾರೋ ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ (ಮಾಂಟೆಗೋ ಮತ್ತು ಜೇಮ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ — ಒಬ್ಬರು ವಾಯಿಸರಾಯರು

ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಬ್ರಿಟನದ ಭಾರತಮಂತ್ರಿಗಳು - ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಸೂಚಿಸಿದ ಶಿಫಾರಸಗಳಿಗೆ ಮಾಂಟೆಫರ್ಡ್ ಸುಧಾರಣೆ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕೊಡುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದೇವೆ” ಎಂದು ವಾಯಿಸರಾಯರು ಹೇಳಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರನ್ನು ಧೀಕರಿಸಿದರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ರೌಲಟ್ ಆಕ್ಟ್ ಎಂಬ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಪಡಿಸಿದುದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಒಂದೆಡೆ ಕಲೆತು ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯದ ಚರ್ಚೆಮಾಡ ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಎಂದು ವಿಧಿಸಿ ಹರುಸರಕಾರದ ಈ ಕಾಯಿದೆ ಮುರಿಯುವವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಲಾಗುವದೆಂದು ಈ ಕಾಯಿದೆ ಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಗಾಂಧೀಜಿಗೆ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಅವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಲು ಹೇಡಿಗಳಾಗಿದ್ದಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರು. ದೇಶಕ್ಕೆ ದೇಶವೇ ರೌಲಟ್ ಕಾಯಿದೆ ಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿತು. ಎಂದೂ ಮರೆಯಲಾಗದ ಅಮೃತಸರದ ಜಾಲಿಯನವಾಲಾ ಬಾಗದ ಹತ್ತಾಕಾಂಡವಾಯಿತು. ಡಾಯರ ಸಾಹೇಬನ ಮೆಶಿನ್‌ಗನ್ನಿಗೆ ಐದಾರು ನೂರು ಜನ ಆಹುತಿಯಾದರು (೧೯೧೯). ಈ ಭಯಂಕರ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಕೇಳಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಸರಳ ಹೃದಯದ ಗಾಂಧೀಜಿಗೆ ಭಾರಿ ಆಘಾತವಾಯಿತು. ಇದು ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರವಲ್ಲ ಸೈತಾನಿ ರಾಜ್ಯ. ಇದನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕಿತ್ತಿ ಒಗೆಯಲೇ ಬೇಕು. ಎಂಬ ಉದ್ಗರ ಅವರ ಬಾಯಿ ಯಿಂದ ಬಂದು ಚಳುವಳಿಯ ಹೊಗೆ ಎದ್ದಿತು. ಲೋಕಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಇದೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. “ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ಭಾರತದ ಜನ್ಮ ಸಿದ್ಧವಾದ ಅಧಿಕಾರವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಅವರು ಪಡೆದೇ ತೀರುವರು.” ಎಂದು ಸಾರಿ ದೂರಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಂದರು. ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಿಲಕರು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ನಿಧನ ಹೊಂದಿದರು.

ಲೋಕಮಾನ್ಯರ ನಿಧನದಿಂದ ಭಾರತವು ಅನಾಥವಾಯಿತು. ದೇಶಿವಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿ ಸಾಂತ್ವನ ಹೇಳಿದರು. ಕಾಗೈಸ್ಸಿನ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಅಸಹಕಾರ ಅಂದೋಲನ ಹೂಡಿದರು. ೧೯೨೧ ರಲ್ಲಿ ಸುರು ಆದ ಆ ಪ್ರಥಮ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಅಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೦(೪೦) ನಾಲ್ವತ್ತು ಸಾವಿರ ವೀರರು ಜೇಲಿಗೆ ಹೋದರು. ೧೯೩೦ ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಸುರುಮಾಡಿದ ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ತೊಂಭತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನರು ಸೆರೆಮನೆವಾಸ ಅನುಭವಿಸಿದರು. ೧೯೩೦ ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಆಗ ವಾಯಿಸರಾಯರಾಗಿದ್ದ ಲಾರ್ಡ್ ಆಯರ್ವಿನ ಸಾಹೇಬರು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರದ ಸಮಾನ ವೆಂಬ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಇದರಿಂದ ಸರಕಾರದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಹಾಳಾಗಿಹೋಯಿ ತೆಂದು ಕರಕರನೆ ಹಲ್ಲು ತಿನ್ನುತ್ತ ೧೯೩೨ ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಸ ವಾಯಿಸರಾಯ ವಿಲಿಂಗ್‌ಟನ್‌ನು ಭಾರಿ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮಾಡಿ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದನು. ಸುಮಾರು ಒಂದುವರೆ ಲಕ್ಷ ಜನರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಭಾರಿ ದಂಡ ವಸೂಲ

ಮಾಡಿ ಅಂದೋಲನ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿದನು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ೧೯೩೪ ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಮುಂದೆ ಸರಕಾರವು ಒಂದು ಹೊಸ ಸುಧಾರಣೆ ಜಾರಿ ಪಡಿಸಿ ಗವರ್ನರರ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಂತಿಕ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮತ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲಗಳು ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ಸಾಗಿಸಿದವು.

ಆಪ್ತದಲ್ಲಿ ೧೯೩೯ ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಕಿಡಿ ಹಾರಿತು. ಹಿಟ್ಲರನೂ, ಮುಸಲೋನಿಯೂ ಕೂಡಿ ಯುರೋಪ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಭೇರಿ ಹೆಚ್ಚಿದರು. ಜರ್ಮನಿಯ ಸಿಟ್ಟು ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್-ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತಿಂಟು ವರುಷ ಅವ್ರತಿಮ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಿ ಹಿಟ್ಲರನು ಹಿಂದಿನ ಅಪಮಾನದ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಬ್ರಿಟನ್ನು ಹಿಟ್ಲರನ ಸಂಘಟನೆ ಸಾಹಸ ನೋಡಿ ಗದಗದ ನಡೆಗಹತ್ತಿತು. ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ವೂ ಎದೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅಮೇರಿಕೆಯು ತನ್ನ ಮೇಲೆಯೂ ಪ್ರಸಂಗ ಬರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ಬೆನ್ನು ಕಟ್ಟಿತು.

೨ ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧದ ಕಾಮೋಡು !

ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಯುರೋಪ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಹತ್ತಿದವು. ಭಾರತದ ಮೇಲೆಯೂ ಯುದ್ಧದ ಕಾಮೋಡಗಳು ಕವಿಯ ಹತ್ತಿದವು, ಬ್ರಿಟನ್ನು ಈ ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಅಳಿವು ಉಳಿವಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸಕಲ ಸನ್ನದ್ಧತೆ ನಡೆಸಹತ್ತಿತು. ಪ್ರಥಮ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಸುಲಿದು ಜನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಧನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಕಚ್ಛಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸೂರೆ ಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ಜಾಗೃತಿಗೂ ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೂ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶದಷ್ಟು ಅಂತರವಿತ್ತು. ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರುಷಗಳು ಸಂದಿಹೋಗಿದ್ದವು. "ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಸರಕಾರದ ರಾಜ್ಯವೆಂದರೆ ರಾಮರಾಜ್ಯ. ದೇವರು ವರ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ಭಾರತದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದಾನೆ" ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ಕಾಲ ಹಿಂದಾಗಿತ್ತು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಯಂಥವರು ಸರಕಾರದ ಬೆನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಅದೇ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಬ್ರಿಟಿಶ್ ರಾಜ್ಯವೆಂದರೆ ಸೈತಾನಿ ರಾಜ್ಯವೆಂದು ದೇಶದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಮುಖಂಡರಾದ್ದರಿಂದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು, ಉಳಿದ ಜಾತಿಯವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಬಾರದೆಂಬ ಭೇದ

ನೀತಿಯನ್ನು ಆಳರಸರು ಒಳ್ಳೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲೂ ಆಗ ಒಳ್ಳೇ ಅನುಕೂಲ ಸಂಧಿ ದೊರಕಿತ್ತು. ಜಾತೀಯ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಕ ಮುಖಂಡರು ಸರಕಾರದ ಈ ಭೇದ ನೀತಿಯ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ರಾಷ್ಟ್ರದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲದ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಸೂತ್ರಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಜಾತಿ ಭೇದದ ಬಲೆಯು ಈ ಸಲ ಆಳರಸರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮಾತ್ರ ನೂರಕ್ಕೆ ೯೫ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಕಡುವಿರೋಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಶದಲ್ಲಿ ೧೯೨೦, ೧೯೩೦, ೧೯೩೨ ಹೀಗೆ ಮೂರು ಅಂದೋಲನ ನಡೆದು ಲಕ್ಷಾವಧಿ ಜನ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಬಾಲಕರು ವೃದ್ಧರೂ ಹಳ್ಳಿಗರು ಪಟ್ಟಣಿಗರು, ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು ಶ್ರೀಮಂತರು ಬಡವರು ಜೇಲು ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಲಾಠಿ ಹೊಡೆತ ಗೋಳಿಬಾರಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರರು ಮಾತೃಭೂಮಿ ಗಾಗಿ ನಗನಗುತ್ತ ಗಲ್ಲಿಗೇರಿದ್ದರು!

ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಸುರುವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷಿಗ್ಗ ಕಮಿಟಿಯ ಸಭೆಗಳು ದಿನಾಲು ಸೇರಹತ್ತಿದವು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಸೇನಾ ಪತಿಯಂತೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು. “ಈ ಯುದ್ಧವು ಬ್ರಿಟನ್ನು ಅನ್ನುವಂತೆ ಲೋಕಯುದ್ಧವಲ್ಲ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದದ್ದೂ ಅಲ್ಲ. ಈ ಯುದ್ಧಕ್ಕೂ ಭಾರತಕ್ಕೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಜರ್ಮನಿಗೂ ಇಂಗ್ಲಂಡಕ್ಕೂ ದ್ವೇಷವಿದ್ದಂತೆ ಭಾರತಕ್ಕೂ ಜರ್ಮನಿಗೂ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ದಾಸ್ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪದ ಬ್ರಿಟನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ತತ್ವೋಪವೇಶ ಮಾಡುವದೆಂದರೆ ಅದು ಶುದ್ಧ ಡಾಂಭಿಕತನ.” ಎಂದು ಗಾಂಧೀಜಿ ಮತ್ತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ವಾಯಿಸರಾಯರು ರಿಕ್ಟೊಟಿ ಭರತಿ, ವಾರ ಲೋನ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಸರಕಾರಿ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿತ್ತು. ತನಗೆ ಒಲ್ಲದ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಡಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಅದು ಒಂದು ಗೊತ್ತುವಳಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲಗಳು ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿತು, ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲಗಳು ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು ಯುದ್ಧಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ವಾಯಿಸರಾಯರ ಪ್ರತಿ ನಿಧಿಗಳಾದ ಆಯಾ ಪ್ರಾಂತದ ಗವರ್ನರರು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಇಂಥ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಬಡತರ್ಥ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಈ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯದೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಯುದ್ಧ ವಿರೋಧಿ ಪಾತಾವರಣ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು.

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲಗಳು ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟವು

ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡದೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡುವ ಹೇಡಿತನವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಯುದ್ಧವಿರೋಧಿ ಘೋಷಣೆಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ೧೯೪೧ ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿತು. ಸದ್ಯದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದು ಘೋರಪಾಪ. ಎಲ್ಲ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಅಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಎದುರಿಸುವದೇ ಉತ್ತಮ ಎಂಬ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಕೂಗಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಜನತೆಗೆ ಆದೇಶ ಕೊಟ್ಟರು. ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಮುಂಗಡ ತಿಳಿಸಿ ವೇಳೆ ಸ್ಥಳ ಜಾಹೀರ ಮಾಡಿ ಈ ಘೋಷಣೆಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದೂ ಅವರು ತಿಳಿಸಿದರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಎಲ್ಲ ಅಂದೋಲನಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದದ್ದೇ ಈ ತರದ ಘೋಷಣೆಗೆ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತೆಂಬದನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮುಖಂಡತ್ವವನ್ನೂ ಅವರ ಅಹಿಂಸೆಯ ತತ್ವವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದು ಧೋರಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಅಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿಯ ಅಚಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲ್ಲ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೂ ಈ ಮಾತು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂಸಾಚಾರದಿಂದ ಸ್ವರಾಜ ಸಿಗುವಂತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹಿಂಸಾಚಾರವು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಆಕ್ಷೇಪವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಈ ದಾರಿ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು. ಹಿಂಸಾಚಾರದಿಂದ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಿಗುವಂತಿದ್ದರೂ ಅದು ತನಗೆ ಬೇಡವೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಈ ಅತ್ಯಂತಿಕ ಅಹಿಂಸಾ ತತ್ವ ಪಾಲಿಸುವವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಸಹ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಇದ್ದೆಲ್ಲ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇತ್ತು, ಸಾಧನವೆಂದಾದರೂ ಅಹಿಂಸೆ ಪಾಲಿಸುವವರು ಅವರಿಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಸಿಗುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯಂಥವರ ಮುಖಂಡತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವದೂ ಬೇಕಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿರದಿದ್ದರೂ ಮೇಲಿನ ಯುದ್ಧವಿರೋಧಿ ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿತು. ಸದ್ಯದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಯಾವರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದು ಘೋರಪಾಪ ” ಎಂಬ ಮೊದಲನೇ ವಾಕ್ಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಮನಸಾ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ‘ ಎಲ್ಲ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಅಹಿಂಸೆಯಿಂದಲೇ ಎದುರಿಸಬೇಕು. ” ಎಂಬುದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಜನತೆಯ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಅಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಎದುರಿಸುವದು ಹೇಗೆ ? ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದೇ ಎಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ‘ ಎಲ್ಲ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಅಹಿಂಸೆಯಿಂದಲೇ ಎದುರಿಸಬೇಕು ’ ಎಂಬವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯ ‘ ಎದುರಿಸ ಬೇಕು ’ ಎಂಬದರ ಬದಲು ‘ ಎದುರಿಸುವದು ಉತ್ತಮ ’ ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಾಗುವಂತೆ ಈ ಘೋಷಣೆಯ ವಾಕ್ಯ ಬರೆಯಲಾಯಿತು ! ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ನಿತಾಂತ ಅಹಿಂಸಾನಿಷ್ಠೆಯ

ಜನರು ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಸಿಗುವದೂ ಅಷ್ಟೇ ಕಠಿಣವಾಗಿತ್ತು. ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಸಾಧನವೆಂದು, ಸಿತ್ತಿನ ಕ್ರಮವೆಂದು ಪಾಲಿಸುವವರಾದರೂ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಸಿಗದಿದ್ದರಿಂದ ಮುಖಂಡರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ತರದ ಯೋಗ್ಯತೆಗಳು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಉಂಟಾದಂತಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಗಾಂಧೀಜಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಶಾಶ್ವತ ಮತಭೇದವಿದ್ದರೂ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಒಳ್ಳೇ ವ್ಯವಹಾರ್ಯವಾಗಿ ಜಾಣಾಕ್ಷತನದಿಂದ ಮುಖಂಡತ್ವದ ಸೂತ್ರ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಕಂಡು ಬರುವುದು.

ಯುದ್ಧ ವಿರೋಧಿ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿ ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಅಂದೋಲನ ಬೇಕೆಂದು ತುಂಬ ಅತ್ಯಂತ ಶಾಂತತೆಯಿಂದಲೂ ಸಿತ್ತಿ ನಿಂದಲೂ ನಡೆಯಿತು. ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ಘೋಷಣೆ ಕೂಗಿ ಜೇಲಿಗೆ ಹೊಂದಿದರು.

೩ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೇಲ್ಮೈ

ಈ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂದೋಲನದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಈ ಅಂದೋಲನದಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿತು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸವದತ್ತಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದುನೂರು ಒಂದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ಈ ಯುದ್ಧ ವಿರೋಧಿ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿ ಬಂಧಿತರಾದರು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಷ್ಟು ಸುಸಂಘಟಿತವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿಯೂ ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಮಾನದ ಹಾಗೂ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ ಘಟನೆಯಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಘಟನೆ.

ಶ್ರೀ ವೆಂಕರಡ್ಡಿ ಹೊಲಿಯವರು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ದತ್ತೋಪಂತ ಆಧ್ಯಾಪಕರು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳೂ ಶ್ರೀ ವಾಮನರಾವ ದೇಸಾಯಿ ಬಿದರಿಯವರು ಸಂಘಟಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ. ಅಣ್ಣಾ ಗುರೂಜಿ, ಯಮನಪ್ಪ ಅರಳಾವಿ, ಶಿವಗೌಡಾ ಪಾಟೀಲ ಬೇಡಕಿಪಾಳೆ, ಬಸಪ್ಪಣ್ಣಾ ಅರಗಾವಿ ನಂದಗಿವೆ, ಕಾಳಪ್ಪಾ ಪತ್ತಾರ ಅಂಬಡಗಟ್ಟಿ, ಗುರುಭಟ್ಟ ಜೋಶಿ ಕಿತ್ತೂರ, ವೀರಪ್ಪ ಸುತಗಟ್ಟಿ ಹೊಸೂರ, ಗವಿಸಿದ್ದಪ್ಪ ಬೆಳವಡಿ ಹಿರೇಕುಂಬಿ, ಜಯದೇವರಾವ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಅಪ್ಪಣ್ಣ

ಗೌಡಾ ಪಾಟೀಲ ಸಂಕೇಶ್ವರ, ಅಜ್ಜಪ್ಪ ಬಟಕುರ್ಕಿ ತೊಂಡಿಕಟ್ಟ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪ್ರಭು, ಶಿವರಾಮ ಕೋಪ್ಪಿ ಮಂಗಳಸೂಳಿ ಮೊದಲಾದವರು ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಚನ್ನಪ್ಪ ವಾಲಿ, ರಾಯನಗೌಡ ತಲ್ಲೂರ, ವೀರಪ್ಪ ರೇಶ್ಮಿ, ಚಿನ್ನಯಸ್ವಾಮಿ ಒಂಕಾರ ಮಠ, ರಾಘುಅಣ್ಣಾ ಮಂಡಗಿ, ಪುಂಡಲೀಕಜಿ ಕಾತಗಡೆ, ಪದ್ಮರಾಜ ಬೋಗಾರ, ಮೊದಲಾದವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಂಘಟನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತುಂಬ ನೆರವಾದ್ದರಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಘಟನೆಯು ಆತ್ಮಂತ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೆಂದೇ ಯುದ್ಧ ವಿರೋಧಿ ಘೋಷಣೆಯ ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೀರ್ತಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಹಬ್ಬಿತು.

ಯುದ್ಧದ ಮೋಡಗಳು ಇನ್ನೂ ದಟ್ಟಾಗಿ ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಬರಹತ್ತಿದವು. ಯುರೋಪ ಖಂಡದ ಯುದ್ಧವಾತಾವರಣ ಅತಿ ಪ್ರವಿರವಾಯಿತು. ಬೆಲ್ಜಿಯಮ್, ಹಾಲಂಡ, ಪೋಲಂಡ, ಸ್ವೀಡನ್, ನಾರ್ವೆ, ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ಗಳೆಲ್ಲ ಹಿಟ್ಟರನ ಕೈವಶವಾದವು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿತ್ತು. ಲಂಡನ್ನದ ಮೇಲೆ ಬಾಂಬಿನ ಮಳೆ ಬೀಳಿ ಹತ್ತಿತು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಅಸಂತುಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಬೆಳಸ ಬಾರದೆಂದು ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಹತ್ತಿತು.

ಕ್ರಿಶ್ಚರ ಆಗಮನ !

ಸರ ಸ್ವಾಘೋರ್ಡ್ ಕ್ರಿಪ್ಪರೆಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜಕಾರಣಿಯನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರವು ಸಂಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಯೋಜನೆಯೊಂದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಮುಖಂಡರ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದರು. ವಸಹಾತು ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಮಾತು ಆಡಹತ್ತಿದರು. ವಾಯಿಸರಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವೇಟೊ ಅಧಿಕಾರ ಎಟ್ಟು ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರ ರಚಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿಹತ್ತಿದರು. ಬ್ಯಾ, ಜಿನ್ನಾ ಸಾಹೇಬರು ಮುಸ್ಲೀಂ ಲೀಗಿನ ವತಿಯಿಂದ ಸಹಾಯದ ಭರವಸೆ ಕೊಡಹತ್ತಿದರು. ಆದರೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಸಹಕಾರದ ಹೊರತು ನಡೆಯಲಾರದೆಂದು ಅವರು ಮನಗಂಡದ್ದರಿಂದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಮುಖಂಡರ ಮನವೊಲಿಸಹತ್ತಿದರು. ಅವರು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೂ ಅವರ ಸಂಧಾನ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗದ್ದರಿಂದ ಬಂದ ಹಾದಿಗೆ ಸಂಕೇತವಿಲ್ಲೆಂಬಂತೆ ತಿರುಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೊದರು. ಹೋಗುವಾಗ ಅವರು "ನಾನು ಈ ದೆರೆಗೆ ಅನೇಕ ಮುಖಂಡರನ್ನೂ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳನ್ನೂ ಕಂಡೆ, ಆದರೆ ರಾಜಗೊಕೆಪಾಲಾಜಾರ್ಯರಂಥ ಮೇಧಾವಿ ರಾಜಕಾರಣಿಯನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದರು !

ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಅ. ಭಾ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಸಭೆ

ಇದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅಧಿವೇಶನ ನಡೆಯಿತು. ಸರಕಾರವು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಸಾರಿದರೆ ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಒಂದು ಗೊತ್ತುವಳಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿರುದ್ಧ ಈ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಆಗಿತ್ತು. ಯಾವದೇ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ—ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ತತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಈ ರೀತಿ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು. ಅದರ ಸರಕಾರ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಅದು ಧೀಕರಿಸಿತು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಪ್ಪಟೆಕಾಯಿತು. ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ೮ ನೇ ಅಗಸ್ಟ್‌ಗೆ (೧೯೪೨) ಮತ್ತೆ ಅ. ಭಾ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಅಧಿವೇಶನ ಕೂಡಿತು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ವರ್ಕಿಂಗ್ ಕಮಿಟಿಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚಲೇಜಾವ ಅಂದೋಲನದ ರೂಪರೇಷೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. “ ಕರೇಂಗೆ ಯಾ ಮರೇಂಗೆ ” ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕೊನೆಯ ಸಂಗ್ರಾಮ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಈ ರೂಪರೇಷೆ ಇತ್ತು. ಇದನ್ನೇ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಲಿರುವ ಅ. ಭಾ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಪಾಸು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿತ್ತು.

೪. ಅಗಸ್ಟ್ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಹಳೆ

ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿ ೧೯೪೨ ರ ಅಗಸ್ಟ್ ೮ ನೇ ದಿನಾಂಕದಂದು ಎ. ಆರ್. ಸಿ. ಸಿ. (ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ) ಅಧಿವೇಶನ ಕೊಡುವ ಸಿದ್ಧತೆ ಭರದಿಂದ ಸಾಗ ಹತ್ತಿತು. ದೇಶದ ಯುವಕರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಚಾರವಾದಂತಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಕೊನೆಯ ಪೋರಾಟವೆಂದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಗರ್ಜಿಸಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮ ಬಹಳವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಧೈರ್ಯ ಹಿಟ್ಟರನಿಗೆ ಜಯಶ್ರೀ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಒಲಿಯುವತ್ತಿದ್ದಳು. ಬ್ರಿಟಿಶರು ಕಕ್ಕಾ ವಿಕ್ಕಿ ಯಾಗಿ ದ್ವರೂ ಸ್ಥೈರ್ಯದಿಂದ ಯುದ್ಧಸಾಗಿಡ್ತರು. ವರ್ಕಿಂಗ್ ಕಮಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಚಲೇಜಾವ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಪಾಸಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಮುಂಬಯಿಯ ಅ. ಭಾ. ಕಾಂ. ಕ. ಯ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ— ಅದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮಂಜೂರಾಗುವದೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಧೂರ್ತೆ !

ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ೫ ನೇ ಅಗಸ್ಟಿನ ಸಭೆ ! ೮ ನೇ ದಿನಾಂಕ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲಿರುವ ಸಭೆಯ ವಾತಾವರಣ ಅದರ ಗಂಭೀರತೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯು ಮುಂಧೋರಣೆಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿ ಮೂರು ದಿನ ಮೊದಲೆ ಅಂದರೆ ೫ ನೇ ಅಗಸ್ಟಕ್ಕೆ ಸಕಲ ಸದಸ್ಯರ ಸಭೆ ಕರೆಯಿತು. ಈ ಸಭೆಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಾಜ ವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ಹಾಗೂ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ವಿಚಾರದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನೂ ೧೯೨೦ ನೇ ಇಸವಿಯಿಂದ ದುಡಿದ ಮತ್ತು ದುಡಿಯುತ್ತ ಬಂದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನೂ ಆಮಂತ್ರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ರಾಮದೇವ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀ ಲೋಕೂರ ಅವರ ಮನೆಯ ಅಟ್ಟದಮೇಲೆ ಅನೇಕ ವರುಷಗಳಿಂದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯು ಬಾಡಿಗೆಯಿಂದ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಈ ಸಭೆ ಕೂಡಿತ್ತು. ಇರುವೆಗೂ ಸ್ಥಳವಿರದಂತೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಗಂಗಾಧರರಾಯರು ದೇಶಪಾಂಡೆಯವರ ಭಾಷಣ ಸುರು ಆಯಿತು. ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದರು— “ಬಂಭುಗಳೇ, ಇದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಡೆಯ ಸಂಗ್ರಾಮ ! ಜೀವದ ಹಗ್ಗುದೊರೆದು ಕಾದೋಣ ! ಕರೇಂಗೆ ಯಾ ಮರೇಂಗೆ—ಮಾಡುವಾ ಇಲ್ಲವೆ ಮಾಡಿಯುವಾ— ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಈ ಹೋರಾಡದಲ್ಲಿ ಧೈಯಕೋಣ ! ಇದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವಲ್ಲ. ಪರಕೀಯ ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಹೂಡುವ ಬಂಡಾಯವೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡಿರಿ. ಸರ್ವಸ್ವದ ಹೋಮ ಮಾಡಿ ಭಾರತಮಾತೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತ ಮಾಡಿರಿ !” ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನರು ಭಾಷಣ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಅಣ್ಣುರುರೂಜಿಯವರು ಎದ್ದುನಿಂತು ಗುರುವರ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರು— ಇಂಥ ಅಭೂತಪೂರ್ವ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾವವು ?

ಉತ್ತರ- ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇನ್ನೂ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ೮ ನೇ ದಿನಾಂಕ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಲಿರುವ ಅ. ಭಾ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವದಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ— ಬ್ರಿಟಿಶರ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡಾಯ ಘೋಷಿಸಲಿರುವ ಮುಂಬಯಿಯ ಸಭೆಯನ್ನು ಸರಕಾರ ನಡೆಸಗೊಟ್ಟೀತೆಂದು ಸಣ್ಣ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಅನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಸಭೆಯ ಮೊದಲೇ ಎಲ್ಲ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಸರಕಾರವು ಬಂಧಿಸಿದರೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಹೇಳುವವರಾರು?

ಉತ್ತರ- ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯುವದು ಗಾಂಧೀವಾದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿದೆ. ಸರಕಾರ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿತೆಂದು ಊಹಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಶ್ರೀ ಗಂಗಾಧರರಾಯರು ವರ್ಕಿಂಗ್ ಕಮಿಟಿಯ ಸದಸ್ಯರೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಮುಖಂಡರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಉತ್ತರದಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಶ್ರೀ ಅಣ್ಣಾ ಗುರೂಜಿಯವರು ಸಮಾರೋಪ ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಾಯದ ಈ ಹೋರಾಟ ನಡೆಯ ಗೊಡುವಷ್ಟು ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಸರಕಾರ ಖಂಡಿತ ವಾಗಿಯೂ ಮೂರ್ಖವಿಲ್ಲ. ಆ ನೇ ತಾರೀಖಿನ ಮುಂಬಯಿಯ ಸಭೆಯನ್ನು ಅದು ನಡೆಸ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಅದೇ ದಿನ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂಧಿಸಬಹುದು. ಎಂಬದನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟು ತಿಳಿಯೋಣ. ಮುಂಬಯಿಯ ಸಭೆಗೆ ಯಾರೂ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥರು ಹೋಗದಿರಲಿ ! ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯ ಕ್ರಮವೆಂದು ಆ ನೇ ದಿನಾಂಕ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಬಾರದು. ಯಾರೂ ಪೊಲೀ ಸರಿಗೆ ಸಿಗಬಾರದು. ಇದು ತುರಂಗಭರತಿಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿವೆಂದು ಸರದಾರ ವೆಲ್ಲ ಭಾಯಿ ಪಟೇಲರು ಹೇಳಿದ್ದನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡೋಣ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪಾರಂಟ ಆವೆಯೆಂದು ಇಂದೇ ತಿಳಿಯೋಣ !” ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಪ್ರಸಂಗದ ಗಂಭೀರತೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ! ಶ್ರೀ ಅಣ್ಣಾ ಗುರೂಜಿಯವರು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅಂದಾಜಿನಿಂದ ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಭವಿಷ್ಯ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ನಿಜವಾಯಿತು.

ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಬಂಧನ ಸತ್ಯ

ಮುಂಬಯಿಯ ಅ. ಭಾ. ಕಾಂ. ಕಮಿಟಿಯ ಅಧೀಪರನಕ್ಕೆ ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗ ಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು. ಮುಂಬಯಿ ನಗರವಂತೂ ಎಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಅಂದೋಲನಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ ಗಟ್ಟಲೆ ಜನರು ಸಭೆ ನೋಡಲು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಸ್ವಯಂಸೇವಕರೂ ಸೇವಿಕೆಯರೂ ಸಾವಿರದ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಚುರುಕಾಗಿ ಸಭೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉತ್ಸಾಹವು ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮುಂಬೇನಾಗುವದೋ ಎಂದು ಗಾಂಧೀಯವರೂ ಎಲ್ಲರ ಮುಖದಮೇಲೆ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತಿತು. ಧ್ವಜವಂದನೆ ಜರುಗಿತು. ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯ ಸುರು ಆಯಿತು. ಸಾವಿರಾರು ಪೋಲೀಸರು ಸಮವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿ, ಸಾವಿರಾರು ಪೋಲೀಸರು ಸಾದಾ ಉಡುಪು ತೊಟ್ಟು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇಲಿನಿಂದ ಸೂಚನೆ ಬಂದ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಬಂಧಿಸುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಕಡೆಗೆ ದೇಶದ ತುಂಬ ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಮುನ್ನಜ್ಜರಿಕೆ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಹುಕುಮು ಬರುತ್ತಲೇ ಬಂಧನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆದೇಶ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಪೋಲೀಸರ ಚಿತ್ತವೆಲ್ಲ

ಮೇಲಿನಿಂದ ಹುಕುಮ ಯಾವಾಗ ಬರುವದೋ ಎಂಬದರಕಡೆಗೇ ಇತ್ತು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಯವರ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ಭಾಷಣವಾಯಿತು. ಸರದಾರ ವಲ್ಲಭಭಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವರ ಭಾಷಣಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿದೆಯೇ ಚರ್ಚಾಜಾವ ರವಾವು ಪಾಸಾಗಿ ಆ ದಿನದ ಸಭೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಮರುದಿನ ಚಿಳವಳಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ, ನಿರ್ಣಯವಾಗುವದಿತ್ತು. ಮುಂಬಡರಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿವಾಸಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ನಾಳಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಯೇ ಅವರಲ್ಲ ಮಗ್ನರಾಗಿ ನಿದ್ರೆಹೋದರು !

ಕರಾಳ ವಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಸುರು ಆಯಿತು !

ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮುಖಂಡರನ್ನೂ ಕಾಣಬರುವಂಥ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂಧಿಸಬೇಕೆಂದು ದಿಲ್ಲಿಯ ಸೂಚನೆಯಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಪೋಲೀಸರು ಕಾರ್ಯತತ್ಪರರಾದರು. ಮುಂಬಯಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮ. ಗಾಂಧಿ, ಮೌಲಾನಾ ಅಬ್ದುಲ, ಸರದಾರ ವಲ್ಲಭಭಾಯಿ, ಪಂಡಿತ ಜವಾಹಿರಲಾಲ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಕಿಂಗ್ ಕಮಿಟಿಯ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸದುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಅಜ್ಞಾತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಲಾಯಿತು. ದಿಲ್ಲಿ ಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಯವರೆಗೆ ಈ ಬಂಧನಸತ್ತ ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ನಡೆಯಿತು. ಮುಂದನ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಸಿಗಬಾರದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಲು ಯಾರೂ ಉಳಿಯಬಾರದು ಎಂಬುದೇ ಸರಕಾರದ ಧೋರಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಬಹಳವಾದರೆ ಜನಜಂಗುಳಿ ರೋಚಿಗೆದ್ದು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಗೊಂದಲಪಾಕಿದರೂ ಲಾಠಿಪ್ರಹಾರ ಗೋಳಿಬಾರದಿಂದ ಅದನ್ನು ಹತ್ತಿಕುವ ಧೈರ್ಯ ವಿಶ್ವಾಸ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಇತ್ತು. ದೇಶದ ಎಲ್ಲಕಡೆಗೂ ಎಲ್ಲ ಮುಖಂಡರನ್ನೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನೂ ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಜನರು ಹೌಪಾರಿ ದಾರಿ ಕಾಣುದಂತಾದರು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನೈಶಿತ್ಯ

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮಾರು ನೂರು ಜನಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಬಂಧಿಸಲು ಪೋಲೀಸರು ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ಅವರವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಯಾರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ೫ ನೇ ತಾರೀಖಿನ ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಆ ದಿನ ತಮ್ಮ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ನಿದ್ರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬಹುತರ ಯಾವ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಕರ್ತನೂ ಪೋಲೀಸರ ಕೈಗೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಡಿ. ಎಸ್. ಪಿ. ಮತ್ತು ಕಲೆಕ್ಟರರು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಮುಖ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಹುಳು ಹುಳು ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಈ ಗೊಪ್ಪಸ್ತೋಟ ಹೇಗಾಯಿತು, ಕಾರ್ಯ ಕರ್ತರಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೇಗೆ ಮಾಯವಾದರು ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ಅವರನ್ನು ಸುಡಹತ್ತಿತು. ಮರುದಿನ ಮಂಜಾನೆ ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಬಂಧನದ ಸುದ್ದಿಯಿಂದಲೇ ತುಂಬಿದ್ದನ್ನು ಓದಿ

ದೇಶಕ್ಕೆ ದೇಶವೇ ತಲ್ಲಣಿಸಿತು. ವಕೀಂಗ ಕಮಿಟಿಯ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವರೋಬುದೂ ತಿಳಿಸುವಾಯಿತು. ಅಂದಮಾಸ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಒಂದು ಸುದ್ದಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ವಿಡನದ ಹತ್ತರ ಇರುವ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಾದ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಎರಡನೇ ಸುದ್ದಿಯೂ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದರ ಮುಖಂಡರನ್ನೆಲ್ಲ ಅಹಮದನಗರದ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿಡಲಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿ ನಾಲ್ಕೈದು ತಿಂಗಳವರೆಗೂ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಯಿತು. ಶ್ರೀ ವಾಮನನು ಬಿವರಿ, ರಾಮಚಂದ್ರ, ವಡವಿ, ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತ, ಬಾಬು ಕಾಮತ, ಅಣ್ಣಾಗುರೂಜಿ, ಚನ್ನಪ್ಪ ಪಾಲಿ, ವೆಂಕರಡ್ಡಿ ಹೂಲಿ, ಚನ್ನಯಸ್ವಾಮಿ, ವೀರಪ್ಪ ಸುತಗಟ್ಟಿ, ಗೋವಿಂದರಡ್ಡಿ ಹೂಲಿ, ಡಾ. ಗಿಡದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ಸಂಕನಗೌಡಾ ಪಾಟೀಲ, ಬಸವಣ್ಣಪ್ಪ ಸಾಣಿಕೋಪ್ಪ, ಜಗದೇವಪ್ಪ ದುಗ್ಗಾಣಿ, ನಿಂಗಪ್ಪ ಕರಲಿಂಗಣ್ಣವರ, ಬಾಳಪ್ಪ ಹೊಳೆಯಾಚಿ, ಅಪ್ಪೋಜಿ ಹೊಳೆಯಾಚಿ, ಹುಚ್ಚಪ್ಪ ಹೊಳೆಯಾಚಿ, ರಾಜಾರಾಮ ದೇಶಪಾಂಡೆ, ಶಾಮಜಿ ಜೋಶಿ, ವಾಮನ ಜೋಶಿ, ವೆಂಕಣ್ಣಾ ಮರದ, ಯಮನಪ್ಪ ಅರಭಾವಿ, ಮಹಾದೇವ ವತ್ತಾರ, ಅಪ್ಪಣಿಗೌಡಾ ಪಾಟೀಲ ಸಂಕೇಶ್ವರ, ಶೆಟ್ಟಿ ಗೌಡಾ ಮಂಗಾವತಿ, ಅಪ್ಪಣ್ಣಾ ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ರಾಮಣ ಕಾಮೇರಿ, ಶಿವಗೌಡಾ ಪಾಟೀಲ ಬೆಡಕಿವಾಳ. ಅಂಕಾ ಬೇಡಗಿ, ಅನಂತರಾವ ಕುಟಕೋಳ, ಪಂಡಿತ ಪಾಟಣಕರ ನಿಪ್ಪಾಣಿ, ಎ. ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಸತ್ತಿ, ಇಮಾಮಸಾಹೇಬ ಮುಲ್ಲಾ ಹಿಡಕಲ, ಬಾಳಪ್ಪ ಕಾಮಪ್ಪ ನಾಯಕ ಮಾಸ್ತರ, ಶಿವಪ್ಪ ನಿಂಗನೂರೆ ರಾಯಬಾಗಿ, ಗುಂಡೋಪಂತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ನಸಲಾಪೂರ, ಅಪ್ಪಾ ಸಾಹೇಬ ಪಾಟೀಲ ಮಾಂಜರಿ, ಜಯದೇವರಾವ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ವಸಂತರಾವ ಯಾಳಗಿ ಜನಾಧ್ಯಾನ ನಾಕಾಡಿ, ಗಂಗಂಪ್ಪ ಯಮಕನಮಡಿ ಹುದ್ದಿ, ಬಾಪೂಸಾಹೇಬ ಪಾಟೀಲ ಗೆಜಪತಿ, ಬಸನ, ಗೌಡಾ ಪಾಟೀಲ ಬಡಸ, ಬಸವಣ್ಣಪ್ಪ ಅಂಗಡಿ ಪಾರಿಶವಾಡೆ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಸಿಗದೆ ಭೋಗತರಾಗಿ ಉಳಿದರು.

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಮಾಗಡಿ, ಶಂಕರರಾವ ಕುತಕೋಟಿ, ಬಿಂದು ಮಾಧವ ಬುರ್ಲಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೂ ಶ್ರೀ ದಿವಾಕರ, ಕರಮರಕರ, ಹುಕ್ಕೇರಿಕರರಂಥ ಮುಖಂಡರೂ ಭೋಗತರಾದರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಅಂಬಲಿಯವರೂ ಕೆಲವು ಸಂಗಡಿಗರೊಂದಿಗೆ ಪೋಲಿಸರಿಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟರು.

೫ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಭಾರಿ ಚರ್ಚೆ

ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಬುಧನದಿಂದ ಮುಂಬಯಿಯ ಅ. ಭಾ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಅಧಿವೇಶನವು ಮೋದಲನೆಯ ದಿನವೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕೊಡಲೆ ಮುಂದೆ ನಡೆಯದೆ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಮುಖಂಡರು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉದ್ದಿರಿಸಿ, ಅದರ ಅವರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೂಡಲು ಅಸಮರ್ಥರಾದರು. ಮೊದಲಿನ ೮-೧೦ ದಿನ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಹರತಾಳ ಪ್ರಭಾತಫೇರಿ, ಧ್ವಜವಂದನೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮುಂತಾದ ನಿರ್ದರ್ಶನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೇ ನಡೆದವು. ಮೋಲೀಸರು ಲಾಠಿ ಹೊಡೆದು ಗೋಳಿಬಾರ ಮಾಡಿ ಕೆಲವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಈ ಜನಜಂಗುಳಿ ಸ್ವರೂಪದ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು.

ಅಖಿಲ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಬುಡಾಯ ಹೊಡೆದ ಗೊತ್ತುದಳಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಮಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಸ್‌ನಾಗಿ ೧೫ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಮುಂಬಯಿ ಅ. ಭಾ. ಕಾ. ಕೆ. ಯ ಸಭೆ ಕೂಡಿತೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಈ ಸದುವಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಖಂಡರೂ ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಯಾವದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಯಾಕೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅವರ ಹತ್ತರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆನ್ನಬೇಕೇ ? ಚಳವಳಿ ಹೊಡೆದ ಮುಖಂಡರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಅನ್ನಲು ಬರಲಾರದು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರವು ಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮುಖಂಡರು ಬಂಡಾಯದ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿದರೋ ? ಇದೂ ಸರಿ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೊಡಬಾರದೆಂದೇ ಅವರ ಧೋರಣೆಯಿತ್ತೇ ? ಅಥವಾ ಜನರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದವನ್ನು ಮಾಡಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶವಿತ್ತೇ ? ಅಥವಾ ಮೋಲೀಸರ ಗೋಳಿಬಾರ, ಲಾಠಿಹೊಡೆತ ಮುಂತಾದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯನ್ನು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವಷ್ಟು ಸಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧತೆ, ತ್ಯಾಗ ಹಾಗೂ ಧೈರ್ಯ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಇವೆಯೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರೋ ? ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಉತ್ತರ ಸಿಗದಂತಾಯಿತು. ತುರಂಗ ಭರತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವಲ್ಲ. ಬಂಡಾಯ ! ಎಂಬ ಮೂರು ಪಾಕಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸರದಾರ ವಲ್ಲಭಭಾಯಿ ಪಟೇಲ, ಗಂಗಾಧರರಾವ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಅವರಂಥ ಹೊಣೆಗಾರ ಮುಖಂಡರು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಭಾರಿ ಗೊಂದಲ — ವಿಚಾರ ಗೊಂದಲ ನಡೆಯಿತು. ಕೆಲವು ಗಾಂಧಿವಾದಿಗಳು ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕು, ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ವಾದಿಸಹತ್ತಿದರು. ಅದರ ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವರು ಭೂಗತರಾಗಿ ಗುಪ್ತರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ

ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಗಾಂಧಿಪಾದವೇ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರೆ ನಿರುತ್ತರರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ! ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಅಷ್ಟು ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಬಲಿದಾನಕ್ಕೆ ಜನರು, ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು, ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಾರೆಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಅವಕಾಶದೊರೆಕಿದಂತಾಯಿತು. ಕಂಡಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲಲು ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಹುಕುಮು ಇದ್ದಾಗ ಅವರ ಎದುರಿಗೇ ನಿಂತು ಗುಂಡಿಗೆ ಅಹುತಿಯಾಗಿರೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಯಾರೂ ಕೇಳುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆದಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಗುಂಡಿಗಾಹುತಿ ಆದರೆ ಆ ಮಾತು ಬೇರೆ. ಆದರೆ ಪೋಲೀಸರ ಮುಂದೆ ಬೇಕಂತೆ ನಿಂತು ಗುಂಡುಹೊಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರೂ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬಬ್ಬರು ಸಿದ್ಧರಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ತೀರ ವಿರಳ. ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕಾರ ಸ್ವರೂಪದ ಚಳವಳಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಈ ರೀತಿ ವಿಚಾರ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಬಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ “ಹರಿಜನ” ಸಾಪ್ತಾಹಿಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲೇಖ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಈ ಲೇಖವನ್ನು ಶ್ರೀ ಕಿಶೋರಲಾಲ ಮಶ್ರೂಮಾಲಾ ಮತ್ತು ಕಾಕಾಸಾಹೇಬ ಕಾಲೇಲಕರ ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಆ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಸೂಚನೆ ಇದ್ದವು—

೧. ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೂ ಜನತೆಯೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕು.
೨. ತಂತ್ರೀಕೃತರಿಸುವದು, ಪೂಲ ಕೆಡುವುವದು, ಸರಕಾರಿ ಪೆಟ್ಟೋಲ ಸಂಗ್ರಹ ನಾಶಮಾಡುವದು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ.
೩. ಈ ಯಾವದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯುವಾಗ ಎರಡು ಪಕ್ಷ ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಯಾರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಬಾರದು, ಹಿಂಸಿಸಬಾರದೆಂಬದು ಮೊದಲನೆಯ ಪಕ್ಷ. ಯಾರದೇ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿಗೆ ಕೈ ಹಚ್ಚಬಾರದೆಂಬದು ಎರಡನೆಯ ಪಕ್ಷ.

ಶ್ರೀ ಕಿಶೋರಲಾಲರೂ ಕಾಕಾ ಕಾಲೇಲಕರರೂ ಗಾಂಧೀ ಆಶ್ರಮದವರು, ಗಾಂಧೀ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಆರೇಡು ಕುಡಿದವರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯರು, ಹರಿಜನ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರು, ಇಂಥವರೇ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ತಲೆ ಹಗುರಾಯಿತು. ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ‘ ಹೇಡಿಗಳಾಗಿ ಯಾಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರಿ ’ ಎಂದೂ, ಜೇಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ‘ ಇವೇನು ಜೇಲ ತುಂಬುವ ಚಳವಳಿ

ಅಲ್ಲವೆಂದು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲವೇ ' ಎಂದೂ, ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮಾಡಿದರೆ ' ಇದು ಗಾಂಧಿವಾದದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವದೋ ' ಎಂದೂ, ಕೇಳಲು ಮುಖಂಡರಿಗೆ ದಾರಿಯಿತ್ತು . ಇಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಕಾಲವದಾಗಿಲ್ಲ. ಸರಕಾರದ ಆಪ್ತಾನವನ್ನು ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಎದುರಿಸುವ ಕಾಲವದಾಗಿತ್ತು.

ಹರಿಜನದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ಕಿಶೋರಬಾಲಲ ಮತ್ತು ಕಾಕಾ ಕಾಲೇಲಕರ ಅವರ ಲೇಖ ಒದಿದಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ತುಸು ಮಾಗ್ಗದರ್ಶನವಾಯಿತು. ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸುವದು ಪೂಲು ಕೆಡವುವದು ಮತ್ತು ಸರಕಾರಿ ಪೆಟ್ಟೋಲ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುವದು ಇವು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಂದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಜೊತೆಗೆ ಸವಾಕಾಲ ಇದ್ದು ಅವರ ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸಮರಸಾದಂಥವರೇ ಬರೆದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಉಳಿದ ಯಾರನ್ನೂ ಕೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಸರಕಾರಿ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಧ್ವಂಸನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ ವೆಂಬ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದಮೇಲೆ ತಂತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಟೆಲಿಫೋನ್, ರೇಲ್ವೆಹಳಿ, ಪಿ. ಡಬ್ಲ್ಯು. ಬಂಗಲೆ, ರೆಸ್ಟ್‌ಹೌಸ್, ಚಾವಡಿ, ಪೋಸ್ಟ್, ಆಫೀಸ್, ಮೋಲೀಸ್ ಚೌಕಿ, ಮೋಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಶನ್, ಕೊನೆಗೆ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲೇಕೆ ಬರಬಾರದು ಎಂದು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಚರ್ಚಿಸಹತ್ತಿದರು. ಹಿಂಸೆಯೆಂದರೆ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆ, ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೊಲ್ಲುವದು ಗಾಯಗೊಳಿಸುವದು ಹಿಂಸೆ, ಇಂಥ ಹಿಂಸೆಯೊಂದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಯಾರದೇ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿ ನಾಶ ಅಥವಾ ಅಪಹರಣ ಮಾಡಕೂಡದು, ಈ ಎರಡೇ ಎರಡು ಪಥ ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಹರಿಜನದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದಮೇಲೆ ಪೋಷ್ಠಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹಣ, ಸರಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹಣ ಯಾಕೆ ಲೂಟಿ ಮಾಡಬಾರದು ? ಮೋಲೀಸರ ಬಂದೂಕು, ಸನದಿಗಳ ಖಡ್ಗ ಯಾಕೆ ಕಸಿಯ ಬಾರದು ? ಸರಕಾರಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಡಿಪೋ ಗಳನ್ನೂ ಯಾಕೆ ಸುಡಬಾರದು ? ಕಚೇರಿಯ ದಪ್ಪರ ಕಾಗದಪತ್ರ, ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ರಿಕಾರ್ಡು, ಯಾಕೆ ನಾಶಪಡಿಸಬಾರದು ? ಎಂದು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಉಪಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಎಳಹತ್ತಿದವು. ರೇಲ್ವೆ ಹಳಿಗಳನ್ನು ಸರಿಸಿದರೆ ಗಾಡಿಬಿದ್ದು ಹಿಂಸೆಯಾಗುವದು, ಜನರ ಸಾವುನೋವು ಸಂಭವಿಸುವದು. ಇದನ್ನು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕೂಡಿಸಬೇಕು, ಎಂಬದು ಎಲ್ಲರ ತಲೆ ತಿನ್ನ ಹತ್ತಿತು. ಪೂಲು ಕೆಡುವವರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ವಿಚಾರ ತೊಂದರೆ ಬಂದಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳದ ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೆಂಪು ನಿಶಾನಿ ಹಚ್ಚಿ ಮುಂದೆ ಭಯವಿದೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರಾಯಿತು, ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬರಲಾಯಿತು.

ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಿಶ್ಚಿತಪಡಿಸುವಾಗ ಮತ್ತೆ ಎರಡು ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಚರ್ಚೆಗೆ ಬಂದವು. ಇವೆಲ್ಲ ವಿಧ್ವಂಸನವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದ್ದೇ ನಮ್ಮದೇ ಹಾನಿಯಲ್ಲವೇ?

ತಂದೆಗೊಂದು ಮತ್ತು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಕೂಟನೀತಿ ಅವಲಂಬಿಸುವದು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ದಾರಿಯೇ ? ಎಂಬುದನ್ನೊಂದು, ಇವೇ ಆ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು.

ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಪರದೇಶಿ ಅರಿವೆಯ ಹೋಳೇ ಮಾಡುವದು, ಸಿಂದಿ ಗಿಡ ಕಡಿಯುವದು, ಇವು ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಧ್ವಂಸನ ಹಾಗೂ ಸಂಪತ್ತಿಯ ನಾಶವೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಅದರ ಸ್ವತಃ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರೇ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ೧೯೨೦, ೧೯೨೧ ರ ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ವಿದೇಶಿ ಬಟ್ಟೆಯ ಹೋಳೇ ಮಾಡಿದ್ದರು, ಸಿಂದಿಗಿಡ ಕಡಿದಿದ್ದರು. ಅಂದಮೇಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಪತ್ತಿಯ ನಾಶದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ? ಪರಕೀಯ ಸರಕಾರವು ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯಿಂದ ಆಳುತ್ತ, ಜನತೆಯನ್ನೂ ಧನ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಕಚ್ಚಾ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೂರೆ ಮಾಡಿ ನಾಶಮಾಡುವದು ಭಾರಿ ದೊಡ್ಡ ಹಿಂಸೆ, ಅನ್ಯಾಯ ಅಲ್ಲವೇ ? ಇಂಥ ಸರಕಾರವನ್ನು ಓಡಿಸಿ ದೇಶವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಗೊಳಿಸುವ ಹೋರಾಟ ನಡೆದಾಗ ಕೆಲವು ವಿಧ್ವಂಸನ, ನಾಶ, ಅದರ ಅಗಲಿ, ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲವೇ ? ಬೆಳೆ ಹುಳುಸಾಗಿ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಬೀಜದ ಕಾಳು ನಾಶವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಳಹಳಿಸುವದು ಸರಿಯೇ ? ಎಂದೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವಂತಿತ್ತು.

ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮಾಡುವದು ಎಷ್ಟೇ ಶೂರತನದೂ ಅಹಿಂಸೆಗೆ ಆನ ಗುಣವೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನೂ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಜನತೆಯ ಸಿದ್ಧತೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಅನೇಕ ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ - ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ತುರುಂಗಭರತಿಯ ರಾಜಮಾರ್ಗದ ಚಳವಳಿ ಅಪಾಗಿದ್ದವು. ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗಿನಂಥ ದೇಶದ್ರೋಹಿ ಪಕ್ಷವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಕೆಲವು ಬಂಡವಲರಾಹಿಗಳನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ಇಡೀ ದೇಶಕ್ಕೆ ದೇಶವೇ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಎಲ್ಲ ಚಳವಳಿಗಳಿಗೂ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆಗ ಸಹ ಕೇವಲ ತುರುಂಗ ಭರತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಂದೂ ಒಂದುವರಿ ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರಿಲ್ಲ. ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಒಟ್ಟು ಊರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಏಳು ಲಕ್ಷ ಪೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ಸರಾಸರಿಯಾಗಿ ಐದು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬನಂತೆ ಪ್ರಮಾಣ ಬಿಡುತ್ತ, ಯಾವದೇ ಕಷ್ಟನಷ್ಟ ಎಲ್ಲ, ರೊಕ್ಕ ಎಲ್ಲದೆ ಊಟ, ಬಾಡಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮನೆ ಸಿಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಗಾಂಧೀಜಿಯಂಥ ಮುಖಂಡರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಿತ್ತು.

ಈಗಂತೂ ಕೇಳುವದೇನು ? ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲಲು ಮೋಲೀಸರಿಗೆ ಹುಕುಮು ಇದ್ದಾಗ ಕೊನೆಯ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ, ಜೀವನದ ಬಲಿದಾನಕ್ಕೆ, ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಬಂದು

ನಿಲ್ಲುವದು ಕೆಲವೇ ನೂರು ಜನ ದೇಶಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಬಹಳದಿನ ನಡೆಯಬೇಕು. ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಉಪಟಳ ತಪ್ಪಬಾರದು, ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಹಾನಿ ಆದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಆಗಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಗುಪ್ತ ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಕೂಟನೀತಿಯಿಂದಲೇ ಕೆಲಸಗಾರರು ಹೋರಾಡುವವು ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅತಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಚಾರವೂ ಉಪಯೋಗವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪೃಥ್ವಿರಾಜ ಚವ್ವಣನು ಧರ್ಮಯುದ್ಧದ ತಪ್ಪು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿ ಶರಣು ಬಂದ ಘೋರಿ ಮಹಮ್ಮದನಿಗೂ ಅವನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಅನೇಕ ಸಲ ಜೀವನಾನ. ಕೋಟಿ ಮೂರ್ಖತನದಿಂದಲೇ ಭಾರತವು ಮೊದಲಿಗೆ ಪರತಂತ್ರವಾಯಿತು. ರಾಣಾ ಪ್ರತಾಪನ ದೇಶಭಕ್ತಿ ತ್ಯಾಗಗಳಿಗೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಅದ್ವೀತಿಯ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದರೂ ಕೂಟನೀತಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಜಯ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ. ಭತ್ತಪತಿ ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜರು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಚಂಡ ಶತ್ರುವನ್ನು ಹಣುಗಾಯಿ ನೀರು ಗಾಯಿ ಮಾಡಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಂಪಾದಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವರ ಕೂಟ ನೀತಿಯ ಅವಲಂಬನವೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಗಣನೆಗೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದರು.

ಕೊನೆಯ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲದವರು ಧ್ವಜವಂದನೆ ಪ್ರಭಾತಫೇರಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಜೀವಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ವಿಚಾರವಾಯಿತು.

೬ ಹೋರಾಟದ ಸಂಘಟನೆ

ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಬಂಧನಪಾದ ಮೇಲೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಯಂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಹರಕಾಳ, ಧ್ವಜವಂದನೆ, ಮರವಣಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದವು. ಆದರೆ ಸರಕಾರದ ಉಗ್ರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯಿಂದ ತಿಂಗಳೊಪ್ಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆ ಚಳವಳಿಯ ರಭಸ ಕುಗ್ಗಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಗತರಾದ ಮುಖಂಡರೂ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಪೋಲೀಸರ ಕೈಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಸಂಘಟನೆ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯದ ಯೋಜನೆ ಮಾಡುವ ದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರೇಲ್ವೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ

ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಟಪಾಲಿಸಿಂದ ಪತ್ರ ಹಾಕುವಂತೆಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರಾದರೂ ಒಂದೆಡೆ ಕೂಡಿ ವಿಚಾರವಿನಿಮಯ ಮಾಡದೆಯಾವ ಐರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವದೂ ಇಷ್ಟವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ವಿಪರೀತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮುಖಂಡರು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ತಮ್ಮ ವೇಷ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದರು. ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಹೆಸರು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀ ಬುಲಿ ಬೆಂದಾ ಮಾಧವರಂಥ ಮಡಿವಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭೇಜಗೊಂಡೆ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮುಸಲ್ಮಾನರಂತೆ ನಟಿಸಿದರು. ಅಣ್ಣೂ ಗುರೂಜಿ. ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿಯಂಥವರು ಗಿರಣಿ ಬಟ್ಟೆಯ ಕೋಟು ರುಮಾಲ ಧರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತರು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ವೇಷ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು — ಎಲಿ ಚನ್ನಪ್ಪನಂಥವರು ಭಿಕ್ಷುಕನ ಸೋಗು ಹಾಕಿದರು. ಶ್ರೀ ದಿವಾಕರ, ಕರಮರಕರಂಥವರು ಸೂಟುಬೂಟು ಹ್ಯಾಟು ಧರಿಸಹತ್ತಿದರು. ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪೋಲೀಸರು ಭೂಗತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪೋಲೀಸ ರಾಣಿಗಳು, ಮಿಲಿಟರಿ ರಾಣಿಗಳೂ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು. ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಯನ್ನದೆ ಪೋಲೀಸರ, ಮಿಲಿಟರಿಯ ಜೀವುಗಳು ವಾಹನಗಳು ಭರಗೂಡ ಹತ್ತಿದವು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸರ ಕಂಣ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಸಭೆಗಳನ್ನು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಕೂಡಿಸ ಹತ್ತಿದರು. ರೇಲ್ವೆಲಾಯಿನ್ನು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಇವ್ವೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಸ್ಪೇಶನ್ನಿನ ಮೇಲೆ, ರೇಲ್ವೇಗಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸರೂ ಸಿ. ಆರ್. ಡಿ. ಗಳೂ ಶೋಧದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ಥಾನಿಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು ಸ್ತೇಶನುಗಳವರೆಗೆ ಕಾಲಿನಿಂದ ನಡೆದುಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕನೇ ಸ್ತೇಶನ್ನಿಗೆ ಗಾಡಿಯನ್ನೇರಿ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುಂಬಯಿ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಘಟನೆ

ಅಖಿಲ ಭಾರತಕ್ಕೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುವದು, ಹಸ್ತ ಪತ್ರಿಕೆ ಸಾಯಿಕಲ್ಲೋ ಸ್ಥಾಯಿಲ ಮಾಡಿ ಹಂಚುವದು, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಕಲ್ಪನೆ ಕೊಡುವದು, ನಿಭಿಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿಯ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುವದು ಮಾಡುವದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಘಟನೆ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ಜಯಪ್ರಕಾಶ ನಾರಾಯಣ, ರಾಮಮನೋಹರ ಲೋಹಿಯಾ, ಅಚ್ಯುತ ಪಟವರ್ಧನ, ರಂಗರಾವ ದಿವಾಕರ, ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಜಾತಾ ಕೃಪಾಲಾನಿ, ಕಾಕುಭಾಯಿ ದೇಸಾಯಿ ಮೊದಲಾದವರು ಈ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಘಟನೆಯ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದರು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶ್ರೀಗಳಾದ ರಂಗರಾವ ದಿವಾಕರ, ದ. ಪ. ಕರಮರಕರ, ರಾಮರಾವ ಹುಕ್ಕೇರಿಕರ, ಹಾಗೂ ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಅಂಬಲಿ ಅವರು ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀರಂಗ

ಕಾಮತರೂ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀ ಬುರ್ಲಿ ಬಿಂದುಮಾಧವರೂ ಮುಂಬಯಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಘಟನೆಯಗೂಡ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಕಾಮತರು ಬೆಳಗಾವಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನೆರೆಯ ಸಾತಾರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯಗೂಡ ಕಾರ್ಯಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತ ಹಾಗೂ ಜಯದೇವ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರು ಕರಾಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಯಶ ವಂತರಾವ ಚವಾಣಿ ಅವರ ಹಿರಿತನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೂಗತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು.

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಸಂಘಟನೆ

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಲೇಜಾವ ಚಳುವಳಿ ನಡೆಸುವ ಗುಪ್ತ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಶ್ರೀ ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿಯವರು ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಯ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅದರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಜಯದೇವ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೋರಾಟದ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ೨೦ ರಿಂದ ೩೦ ಜನ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಗುಂಪುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಹೋರಾಟದ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ಈ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೋರಾಟದ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ನಾಯಕರ ಹೆಸರುಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತೆ:—

೧. ಪಾಚ್ಯಾಪೂರ-ಅಕ್ಕತಂಗೇರಹಾಳ:— ಶ್ರೀಗಳಾದ ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿ, ಅಣ್ಣಾ ಗುರೂಜಿ.
೨. ಹುದಲಿ:— ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ವಡವಿ ಮಾಸ್ತರ.
೩. ಬೆಳಗಾವಿ:— ಶ್ರೀಗಳಾದ ಜಯದೇವ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಗಜಾನನ ಯಾಳಗಿ, ನಾಥ ಪೈ, ಸದಾಶಿವರಾವ ಪರಾಂಜಪೆ.
೪. ಸಂಪಗಾವ-ಹಿರೇಬಾಗೇವಾಡಿ:— ಶ್ರೀಗಳಾದ ಚನ್ನಪ್ಪಾ ವಾಲಿ, ಚನ್ನಯಸ್ವಾಮಿ ಒಂಕಾರಮಠ. ಬಸವಣ್ಣಪ್ಪಾ ಅಂಗಡಿ, ಬಾಪುಸಾಹೇಬ ಪಾಟೀಲ.
೫. ಕಿತ್ತೂರ:— ಶ್ರೀಗಳಾದ ಜಗದೇವಪ್ಪಾ ಮುಗ್ಗಣಿ, ಗುರುಭಟ್ಟ ಜೋಶಿ, ಶಿವಪ್ಪ ಮಲಶೆಟ್ಟಿ.

೬. ಬೆಳವಡಿ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ಫಕೀರಗೌಡಾ ಪಾಟೀಲ ಬುಡ್ರಕಟ್ಟೆ, ಸಿ. ಬಿ. ಮುರಗೋಡ.
೭. ಸಂಕೇಶ್ವರ-ಹೆಬ್ಬಾಳ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ಅಪ್ಪಣ್ಣಾ ಪಾಟೀಲ, ಶಂಕರ ಸಾರವಾಡಿ.
೮. ನಿಪ್ಪಾಣ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ಅನಂತರಾವ ಕಟಕೋಳ, ಪಂಡಿತ ಪಾಟೀಲಕರ.
೯. ಬೆಡಕಿಪಾಳ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ಸಿದ್ಧಗೌಡಾ ಪಾಟೀಲ, ಅಣ್ಣಾ ಬಾಳಾಜಿ ಬೇಡಗೆ.
೧೦. ಅಕ್ಕೋಳ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ಅಪ್ಪಾಸಾಹೇಬ ಕಾಗೆ, ಕೇಶವರಾವ ಕಮತೆ.
೧೧. ಹೊಸೂರ-ಮುರಗೋಡ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ವೀರಪ್ಪ ಸುತಗಟ್ಟೆ, ರಾಮ ಚಂದ್ರ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮಾಸ್ತರ, ಪದ್ಮರಾಜ ಬೋಗಾರ.
೧೨. ಹೂಲಿ-ಮುನವಳ್ಳಿ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ಗೋವಿಂದರಡ್ಡಿ ಹೂಲಿ, ಪಾಂಡು ರಂಗ ಮಿರಜಕರ, ಚನ್ನಪ್ಪಾ ವಾಲೀಕಾರ.
೧೩. ಕಟಕೋಳ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ವಿರಕ್ತಸ್ವಾಮಿ, ಬಸವರಾಜ ದೀವಟಗಿ.
೧೪. ನಂದಗಡ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ಮುರಲೀಧರ ನಾಯಕ, ಜೀವಣ್ಣವರ ಮಾಸ್ತರ, ದತ್ತಾರಾಮ ಜಾಧವ.
೧೫. ರಾಯಬಾಗ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ಬಾಳಪ್ಪಾ ನಾಯಕ ಮಾಸ್ತರ, ಶಿವಪ್ಪಾ ನಿಂಗನೂರೆ, ಗುಂಡೋಪಂತ ಕುಲಕರ್ಣಿ.
೧೬. ಅಥಣಿ-ಸತ್ತಿ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ಪ್ರಲ್ಹಾದರಾವ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಎ. ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ ವಕೀಲ, ನಿಂಗಪ್ಪಾ ದಳಪಾಯಿ.
೧೭. ಕುದನೂರ:- ಶ್ರೀಗಳಾದ ಸಿದ್ಧಪ್ಪಾ ಫೂಜಾರಿ, ಶಿವಲಿಂಗಪ್ಪಾ ಪಾಟೀಲ.

(ಈ ಗುಂಪಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಈಗ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಚಂದಗಡ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿವೆ.)

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಮುಖ ಗುಂಪುಗಳು ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ. ಗಂಡಿಗವಾಡ-
 ಪಾರಿಶವಾಡದ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂಪಗಾವ ಮತ್ತು
 ಕಿತ್ತೂರ ಗುಂಪಿನಗೂಡ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಬಾನಾಪೂರದವರು
 ನಂದಗಡ ಇಲ್ಲಿವೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಗುಂಪಿನಗೂಡ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯ
 ಕ್ರಮವಿಧಾಗ ಎರಡು ಮೂರು ಗುಂಪುಗಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.
 ಬೆಳಗಾವಿಯ ಕೇಂದ್ರಕಚೇರಿಯಿಂದ ಹಣ ಹಾಗೂ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು, ಸಲಹೆಸೂಚನೆಗಳನ್ನು
 ಪಡೆಯಲು ಅಥಣಿಯಿಂದ ಡಿ. ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ, ನಿಂಗಪ್ಪ ದಳವಾಯಿ, ಹೆಬ್ಬಾಳದಿಂದ
 ಚನ್ನಯ್ಯ ಮಠಪತಿ, ಕುದನೂರದಿಂದ ಮಲ್ಲಪ್ಪಾ ರಾಜಣ್ಣ ವರ, ಹಿರೇಬಾಗೆವಾಡಿಯಿಂದ
 ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಗಾಣೆಗೇರ, ನಂದಗಡದಿಂದ ಕೃಷ್ಣಾಜಿ ಗುಣಾಜಿ, ಹೊಸೂರಿನಿಂದ ಪರಪ್ಪ
 ಹುರಳಿ, ಹೂಲಿಯಿಂದ ಗೋವಿಂದರಡ್ಡಿ ಹೂಲಿ, ಅಕ್ಕತಂಗೇರಹಾಳದಿಂದ ಅಪ್ಪಣ್ಣಾ
 ಹೊಳೆಯಾಚೆ, ಈರಯ್ಯಾ ಮಠಪತಿ ಮೊದಲಾದವರು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮುಂಬಯಿಯಿಂದ ಬರುವ ಹಸ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಗಳು ಹಾಗೂ
 ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಹಣ ಇವುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀ ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿಯವರು ಈ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ
 ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಸರಕಾರಿ ಹಣ
 ವನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಸಂಘಟನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ರೀತಿ ಮಾಡುವುದು
 ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಖರ್ಚಿಗೇ ಆ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು.
 ವೈಯಕ್ತಿಕ ಖರ್ಚಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹೋರಾಟಗಾರನಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ೮ ರಿಂದ ೧೨
 ರೂಪಾಯಿಗಳವರೆಗೆ ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಈ
 ಸಹಾಯವು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ನಡೆಯದಿದ್ದರೂ ಹೋರಾಟಗಾರರಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಖರ್ಚಿನ
 ಹಣ ಅವರಿಗೆ ಆಗಾಗ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ಮುಂಬಯಿಯ ಕೇಂದ್ರ
 ಸಂಘಟನೆಯವರದು ವಿಶೇಷ ಮಮತೆ ಇತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದವರು
 ತಾತ್ವಿಕರೂ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೂ ಎಂದು ಅವರ ಮನವರಿಕೆ ಆಗಿತ್ತು.
 ಅನ್ಯ ಪ್ರಾಂತದವರು ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೂ ಹೇರಳ ಹಣ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ
 ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತರು ಸ್ವೇತನ ಸುಡುವಂಥ ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯಕ್ರ
 ಮಕ್ಕೂ ಸಹ ಮೂವತ್ತು ನಲವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನ್ಯ
 ಪ್ರಾಂತದ ಕೆಲವರು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಪೂರೈಸಲು ಅಸಮರ್ಥರಾದುದನ್ನು ಅವರು
 ಕಂಡಿದ್ದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದವರು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನೇ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು
 ಅವರು ನೋಡಿದ್ದರು. ಅದುದರಿಂದ ಹಣದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೆ
 ಹೋರಾಟ ಕುಗ್ಗಿ ಬಾರದೆಂದು ಅವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಒಂದು ಗುಪ್ತ ಸಭೆಯು ಕೊಲ್ಲಾಪೂರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ

ದಾಗ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದ ಹಣ ಹಾಗೂ ಲೂಟಿ ಮಾಡಿದ ಸೆವಕಾರಿ ಹಣ ಇವುಗಳ ಲೆಕ್ಕ ಕೇಳಬಾರದೆಂದೂ ಆ ಹಣವನ್ನು ಆಯಾ ಗುಂಪಿನವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದೆಂದೂ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ವಾದಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಇದು ಶಿಸ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟು ಅವರ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿದರು.

೭. ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗುವದು ಮರ್ಬಲರ ಕೆಲಸವಾಯಿತು ! ಹೋರಾಟದ ಪ್ರಖರತೆಗೆ ಮುಖಂಡರು ಹೆದರಿದರು !

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಪ್ತ ಸಂಘಟನೆಯ ಮೊದಲನೆ ಸಭೆ ಆಗಷ್ಟೆ ತಿಂಗಳು ಮೂರನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಪಂಚಬಾಳಕುಂದ್ರಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಸಭೆಗೆ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಪಿ. ಪಾಟೀಲರು, ಜಯದೇವರಾವ್ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಅಣ್ಣಾ ಗುರೂಜಿ ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿ, ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತ್, ವೆಂಕಣ್ಣ ಮಠದ ಹಾಗೂ ಅಣ್ಣಾ ಬಸಪ್ಪ ಮರಲಿಂಗಣ್ಣದವರ ಇಷ್ಟು ಜನರು ಕೂಡಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಎಂ. ಪಿ. ಪಾಟೀಲರು ಮೊದಲಿಗೇ “ ಈ ಬೆಳಗಾವಿ ಅತಿ ಕಠಿಣವಾದದ್ದು. ಕೊನೆಯ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಪ್ರಾಣಸಮ ಪಣಣಿಗೂ ಸಿದ್ಧರಿರಬೇಕಾಗುವದು. ಕೂಳು ನೀರು ಇಲ್ಲದೆ ಗುಡ್ಡಗವ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆ ದಾಡ ಬೇಕಾಗುವದು. ಇದೆಲ್ಲ ತಮ್ಮಿಂದ ಆಗದ ಮಾತು. ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹಂದಿಗುಂದ (ಗೋಕಾಕ್) ಅವರ ಅಡಕಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಹಣ ಕೂಡಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೀವು ತಕ್ಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತೆ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿಸಿರಿ. ನನಗಂತೂ ಹೊರಗೆ ಉಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಹೋರಬಿ.” ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅನಾದರವೂ ಅನಿಸಿತು. ಮೋಲಿಸರ ಗುಂಡಿಗೆ ಬಲಿ ಬೀಳುವ ಮೊದಲನೇ ಮಾನ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಕೊಡಲು ಅವರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಇದೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಂತ್ರಿಪದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ ಅಥವಾ ಶಾಸನ ಸಭೆಗೆ ಹುರಿಯಾಕಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಾಗ ತೋರಿಸಿದ್ದರೆ ತೋರಿಸುವಂತಿದ್ದರೆ ಸರಿ ಎನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಮಾತು ಬುದ್ಧಿವಾಗ ಮುಖಂಡರಿಗೆ ಮೊದಲನೇ ಸ್ಥಾನ, ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಅಪಮಾನ. ಎಂಬಂತೆ ನಡೆಯುವ ಮುಖಂಡರಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಅವರಿಗೆ ನಾವು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದೆವು ಬಿನ್ನವಿಸಿದೆವು. “ ನೀವು

ಮಾಡುವದು ಬೇಡ ಸುಮ್ಮನೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕುಳಿತು ನಮಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿರಿ; ಅದೂ ಆಗದಿದ್ದರೆ ದುಷ್ಟಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿರಿ ನೀವು ಮುಖಂಡರು ಹೀಗೆ ನೀವಾಗಿಯೇ ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ವಶಪಾದರೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಜನತೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮವಾದೀತು” ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಅವರದು ಒಂದೇ ಉತ್ತರ— ಇದೆಲ್ಲ ನಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ ಆಗದ ಮಾತು. ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುವದು ಆಗದ ಮಾತು, ಇದು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲ. ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತರುಣರೇ ಮಾಡಬಲ್ಲರು. ಇತ್ತಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಮುಂದಿನ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯಕ್ಕೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಜೇಲು ಸೇರಿ ಹಾಯಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಆಡ್ಯತೆಯಿಂದ ಹೋಗಿ ಸೇರಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಅಂಣ್ಣಾ ಸಾಹೇಬ ಲಲಿ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಈ ಚಳುವಳಿ ತಮಗೆ ಸಮೃದ್ಧವಿಲ್ಲೆಂದು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿ ಜೇಲಿನಿಂದ ಬಂಧಮುಕ್ತರಾದರು. ಮುಂದೆ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಗೃಹಶಾಖೆಯಲ್ಲಿಯ ರಾಜ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಬಳವಂತರಾವ ದಾತಾರರು ಚಳುವಳಿ ಮಾಡುವವರಕೂಡ ಮಾತು ಸಹ ಆಡುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಬಂಧನ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಏನೂ ನಡೆದಿಲ್ಲೆಂಬಂತೆ ವಕೀಲಿ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀ ಭೀಮರಾವ ಪೋತಪಾರರು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಬಂದ ಕಾರಾವಾಸದಿಂದ ಅನ್ಯರ ಮುಖಾಂತರ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಪಾರಾದರು. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಮೆಂಬರರಾಗಿ ತಾನೊಳ್ಳೇ ವೀರ ಹೋರಾಟಗಾರನೆಂದು ಎದೆ ತಟ್ಟಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಶ್ರೀ ಅನಂತರಾವ ಮಂಡಗಿ ವಕೀಲರು ದುಬಲರು ಸಹ ಸಹಿಸಬಹುದಾದ ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವ ಬೇರೆ ಹಾದಿ ಕಾಣದೆ ಬೃಹದಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಶರಣು ಹೋಗಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದರು. ಜಿಲ್ಲಾ ಲೋಕಲ ಬೋರ್ಡಿಗೆ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಗೆ ಅನೇಕ ವರುಷ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಎಸ್. ಪಾಟೀಲರು, ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಹಲವಾರು ವರುಷ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಬಾಬುರಾವ ಠಾಕೂರರು, ಜೀವನರಾವ ಯಾಳಗಿ ಮೊದಲಾದವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪೋಲೀಸರ ವಶರಾಗಿ ಜೇಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಜಿಲ್ಲಾ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಒಂದು ಗುಂಪಿಗೆ ಧಾರೀಣರಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸೇರಿದಂದಿನಿಂದ ಜಾತೀಯವಾದ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ ಅದೇ ಬಂಡವಾಲದಿಂದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀ (ರಾವಬಹಾದ್ದೂರ) ಷಣ್ಮುಖಪ್ಪ ಅಂಗಡಿಯವರೂ, ಶಾಂತಿನಾಥ ಇಂಗಳೆ ಮೊದಲಾದ ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಅದೇ ದಾರಿ ಹಿಡಿದು ಜೇಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಶ್ರೀ ಗಂಗಾಧರರಾವ ದೇಶಪಾಂಡೆ, ನಾರಾಯಣರಾವ ಜೋಶಿಯವರು ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾಗ ಬೆಳಗಾವಿ ಸ್ಟೇಶನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಹೀಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಮುಖಂಡರನ್ನು ಪೋಲೀಸರು ಬಂಧಿಸಿದರು. ಉಳಿದ ಮುಖಂಡರು, ಪೋಲೀಸರ ವಶರಾದರು.

ಹೋರಾಟದ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ದೂರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಲು ಯಾವ ಮುಖಂಡರೂ ಹೊರಗೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮೊದಲಿನ ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಲ ಹೊರಗೆ ಉಳಿದು ಹೋರಾಟ ನಡೆಯಿಸುವದೆಂದರೆ ಹೋಮಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಪಾರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಖಿಟ್ಟೆಗಳು ಆಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನಿಗೆ ೩೦, ೪೦, ೫೦ ವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಆಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಪೋಲೀಸರ ಗುಂಡಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು. ಗುಡ್ಡಗಾಡದಲ್ಲಿ ದರಿಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಹೊರಗೆ ಉಳಿದು ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗ ವಹಿಸುವುದು ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಮಾತಾಯಿತು. ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ದುರ್ಬಲರ ಕೆಲಸವಾಯಿತು.

ಹೊರಗೆ ಇಷ್ಟೂ ಮನೆಯವರ ಭೆಟ್ಟಿಯಿಲ್ಲ. ಮನೆಯವರಿದ್ದೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟವಿಲ್ಲ. ನಿವ್ವಳಗಂತೂ ಸ್ಮಶಾನವೋ, ಹೊಲವೋ. ಗುಡ್ಡವೋ, ದರಿಯೋ ಕಂದಕಂದರವೋ ನಿಶ್ಚಿತವಿಲ್ಲ. ಬಿಸಿಲಿನ, ಉರಿಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪವಿರಲಿ ಮಳೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಹಿಸುತ್ತ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಾಲು ಹೊಸ ಹೊಸ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ರಾಂತಿಯ ಹೋರಾಟ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಸುರು ಆದಾಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಎತ್ತರವಾಗಹತ್ತಿತ್ತು. ಡಿಸೆಂಬರದ ವರೆಗೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತು. ಜೋಳದ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕೊಂಡು ಕೂಡಲು ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ದಿನಾಲು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಲಗುವ ಸ್ಥಳ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವುದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ೮ ಗಂಟೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದಾದರೂ ಬಂದ ರೊಟ್ಟಿಪಲ್ಲೆ ತಿಂದು ನೀರು ಕುಡಿದಮೇಲೆ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮುಖಂಡನಾಗಿ ತಾನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಹಿಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪದೇ ಸಪ್ಪಳಿಲ್ಲದೇ ಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಮಲಗಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದು ಉಳಿದವರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ತುಸು ಗುಣುಗುಣು ಮಾತಾಡಲು ಶಕ್ಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ ರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಜೀವ ಇದ್ದು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮೌನವಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡಿದರೂ ಅದು ದೂರದವರಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸುಳಿವು ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಹತ್ತಬಾರದಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಮೌನ ವೃತ್ತ ಪಾಲಿಸಲೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಸುಳಿವು ಹತ್ತಬಾರದೆಂದು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಟ್ರಿ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡುವದಂತೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಷೇಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಹಗಲು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕಾವಲಕ್ಕಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವಾಗಂತೂ ಅತಿಶಯ ಗುಪ್ತತೆ ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ತಂಡದ ಮುಖಂಡನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಚರ್ಚಿಸಿ ಅದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನೂ ೨-೩ ದಿನ ಸಹ ಮುಂಚಿತ ನಿಶ್ಚಿತ ಪಡಿಸುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಯಲಿದೆ ಎಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ದಿನ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಮುಂಜಾಗ್ರತೆ ನಾಯಕರೂ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಊಟಕ್ಕೆ ರೊಟ್ಟಿ ಪಲ್ಟಿ ಅಥವಾ ಬೇಳೆ ಖಾರ, ಇಷ್ಟು ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾರದಾದರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಊಟ ತರಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಗಲು ಊಟ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು, ಆದರೆ ರಾತ್ರಿಯ ಊಟ ದಿನಾಲೂ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಅರಿವೆ ಒಂದು ಕಂಬಳಿ ತನ್ನ ಗೂಡೆ ರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಗಲು ಒಂದು ಗುರುತಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಸಂಗಡ ಕೆಲವರು ಬಡಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಒಬ್ಬ ಬ್ಲರು ಕೊಡ್ಲೆ ಕುಡುಗೋಲಗಳನ್ನೂ ಉಳಿದವರು ಖುರ ಪಿಗಳನ್ನೂ ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಡುವಂತಿಲ್ಲ, ನಗುವಂತಿಲ್ಲ, ಎತ್ತರ ಧನಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದರ ವರ್ಷ ಕಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಪೋಲೀಸರ ಹಾಗೂ ಮಿಲಿಟರಿಯ ದಾಳಿ ಸುರು ಆದಾಗ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಸಿಕ್ಕುತ್ತ ಚದರಬೇಕಾಯಿತು.

ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ಮೂಲು ಕೆಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸುರು ಆದ ಮೇಲೆ ಕೆಲ ಕಳ್ಳಕಾರರು, ದರೋಡೆಗಾರರು ಸಹಕಾರ ಕೊಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಅವರು ದೇಶಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಬಂದಿರದೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರು— ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆದಾಗ ಕೈಗೆ ಏನಾದರೂ ವಸ್ತು ವಡಿವೆ ದುಡ್ಡು ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸಿಕ್ಕರೆ ಅವರು ಅವನ್ನು ತಾವೇ ಅಪಹರಿಸುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗುಪ್ತತೆ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೂರನೇ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮುಗಿದಕೂಡಲೆ ರಾತ್ರಿ ಯಾರಮನೆಗಾದರೂ ಕನ್ನ ಹಾಕಿ ಕಳವು, ದರೋಡೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರ ದುರ್ಲಾಭಿಕವು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಂಘಟಿತ ಹೋರಾಟ

ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈ ಹೋರಾಟವು ಹಿಂದಿನವುಗಳಂತೆಯೇ ಅಚ್ಚುಕಚ್ಚಾಗಿ ನಡೆ

ಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಯೋ ಯಾರೋ ಏನೋ ಹೇಳಿದರು ಅದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ಎಂಬಹೊಣೆ ಗಟ್ಟಿರೀತಿಯದಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸುಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಉಳಿಯಿತು. ಎಷ್ಟೇ ಅಪತ್ತುಗಳು ಬಂದರೂ ಈ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಘಟನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು.

ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ನಡೆಸುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಅದನ್ನು ಸಂಘಟಿಸುವದು ಮತ್ತು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುವದು ಕಠಿಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಚಲೇಜಾವ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಚಂಡ ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಾಗ, ಮುಖಂಡರ ನೇತೃತ್ವ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಇಲ್ಲದಾಗ, ರೇಲ್ವೆ, ಮೋಟಾರ್, ಟಪಾಲ ಮೊದಲಾದ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಾಗ, ಎಲ್ಲವೂ ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಗಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ, ಅಲ್ಲದೆ ದುಡ್ಡಿನ ಅತ್ಯಂತ ಅಭಾವವಿದ್ದಾಗ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಜೀವಂತವಿಡುವದು ಎಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾಗಿ ತ್ತೆಂಬುದು. ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುವದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಎಡರು ತೊಡರುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ತನ್ನ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಾಗಿಸಿತು.

ಪಂತ ಬಾಳೇಕುಂದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಂಘಟನೆಯ ಮೊದಲನೇ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಸುಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು:-

(೧) ಮುಂಬಯಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರದೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತರು ಸಂಬಂಧವಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳಗಾವ-ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ಯದ ಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

(೨) ಮುಂಬಯಿಯಿಂದ ಹಣಸಹಾಯ ಪಡೆಯಬೇಕು, ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಗುಂಪುಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಣ ಶೇಖರಿಸಬೇಕು.

(೩) ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕರಪತ್ರವನ್ನು (ಬುಲೆಟಿನ್) ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಬೇಕು.

(೪) ಶ್ರೀ ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿಯವರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಪ್ತ ಸಂಘಟನೆಯ ಪ್ರಮುಖರಾಗ ಬೇಕು. ಜಿಲ್ಲಾ ಸಂಘಟನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ

ಡಬೇಕು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಜಯದೇವ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರು ಬುಲೆಟಿನ್ ಹೊರಡಿಸುವುದು, ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಣ ಕೂಡಿಸುವುದು, ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಹಣ ಸಲಕರಣೆ ಪೂರೈಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ತೀರ್ಮಾನಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾದರು. ಗುಪ್ತ ಸಂಘಟನೆಯ ಕೆಲಸವು ಹೊಸದು ಆದುದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರ್ತ ಸ್ವರೂಪ ಬರಲು ೧೫-೨೦ ದಿವಸಗಳು ಬೇಕಾದವು. ಸಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೫ ಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ದಿನ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಗುಟ್ಟು ಬೂದಿ ಆದನಂತರ ಚಳವಳಿಯು ರಭಸದಿಂದ ಸಾಗ ಹತ್ತಿತು ಹಣಸಂಗ್ರಹಣೆಯ ಕಾರ್ಯವೂ ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಬುಲೆಟಿನ್ ಹೊರಡಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರಮಿಲಾತಾಯಿ ಕಾಮತ್ (ದೇಶಪಾಂಡೆ) ಶ್ರೀಗಳಾದ ಮಹಾದೇವ ಹಾಗೂ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಈ ಮೂವರು ಬಂಧು ಭಗಿನಿಯವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಮುತಗೇಕರ ಎಂಬುವನು ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ತಿಂಗಳನಂತರ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಗಜಾನನ ಯಾಳಗಿ ಗುಂಪಿನವರು ಬೇಡಿ ತಾವು ವಹಿಸಿ ಕೊಂಡರು.

ಎರಡನೇ ಸಭೆ ಸಪ್ಟೆಂಬರ್ ಮೂರನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕಿನ ಫೋಡ ಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿತು. ಅದುವರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಟ ಕಾರ್ಯದ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಲು ಶ್ರೀಗಳಾದ ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿ, ಅಣ್ಣಾ ಗುರೂಜಿ, ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತ್ ಈ ಮೂವರ ಸಮಿತಿ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ತಾಲೂಕುವಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮತ್ತು ಖರ್ಚಿನ ಹಣದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಮೂರನೇ ಸಭೆ ಜಮಖಂಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ದಿನಾಂಕಗಳನ್ನು ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಥಾನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು, ದೊಡ್ಡ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬಾರದೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಹಿಂಸೆಯ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವಂಥವರನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವಿರಕೂಡದೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಮುಧೋಳ, ಜಮಖಂಡಿ ಹಳ್ಳಾರ, ಜತ್ತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಒಂದು ಸಂಘಟನೆ ನಡೆದದ್ದು ಗೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಶಸ್ತ್ರದ ಸಂಗ್ರಹ, ಉಪಯೋಗ, ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ಅನಂತರಾವ ಸಾಬಡೆ ವಕೀಲರು, ಡಾ. ದಾಮುಅಣ್ಣಾ ಹುಲ್ಲಾಳಕರರು, ಬೈಲಹೊಂಗಲದ ಡಾ. ಗಿಡದ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ,

ಅಥಣಿಯ ಶ್ರೀ ಎ ಎಸ್. ಮತ್ತು ಡಿ. ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ, ದಳವಾಯಿ ವಕೀಲ ಅಣ್ಣಾ ಗುರೂಜಿ, ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತ, ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿ ಮೊದಲಾದವರು ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕನೇ ಸಭೆ ಕೊಲ್ಹಾಪೂರದಲ್ಲಿ ನವಂಬರದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿತು. ಶ್ರೀ ಚನ್ನಪ್ಪ ವಾಲಿ, ಜಗದೇವಪ್ಪ ದುಗ್ಗಣಿ, ಎ. ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ, ದಳವಾಯಿ, ಮುಧೋಳದ ಶ್ರೀ ಹಿರಾಚಂದ ಶಹಾ, ಜಯದೇವರಾವ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಮಹಾದೇವ ಮಠದ, ಅಣ್ಣಾ ಗುರೂಜಿ, ರಾವಜಿಕಾಕಾ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಪಾಚ್ಛಾಪೂರ, ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತ, ಬಿಂದುಮಾಧವ ಬುಲಿ, ಪದ್ಮರಾಜ ಬೋಗಾರ ಮೊದಲಾದವರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಮೇಲ ಮೋಟಾರ, ಟಪಾಲರನ್ನರಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಹಣ ಕೇಂದ್ರ ಕಚೇರಿಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಮಿತಿಯವರೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸಲಾಯಿತು.

ದಿನಾಂಕ ೧೬-೧೨-೪೨ ನೇ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೧ ಗಂಟೆಗೆ ಇಡೀ ಪ್ರಾಂತದ ತುಂಬ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಡೆಗೆ ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

೫ ನೇ ಜಾನೇವಾರಿ ೧೯೪೩ ಕ್ಕೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಐದನೇ ಸಭೆ ಕೂಡಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿನದ ಅಂದರೆ ೨೬ ಜನವರಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ಅಥಣಿ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿಯವರು ತಿರುಗಾಡಿ ಬರಬೇಕೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಲು ಶ್ರೀ ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿ, ಚನ್ನಪ್ಪ ವಾಲಿ, ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತ, ಜಯದೇವ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅವರು ಮುಂಬಯಿ ಮುಖಂಡರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಆರನೇ ಸಭೆ ಕೊಲ್ಹಾಪೂರದಲ್ಲಿ ೧೯೪೩ ನೇ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೧ ನೇ ತಾರೀಖಿಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ತಾಲೂಕಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸಭೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಂತದ ಮುಖಂಡರೂ ಈ ಸಭೆಗೆ ಹಾಜರ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸಭೆಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಮಹತ್ವ ಬಂದಿತ್ತು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ದೀರ್ಘ ಚರ್ಚೆ ಆಯಿತು. ಕೆಳಗಿನ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು—

೧) ಯಾವದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರ ಹಿಡಿಯಬಾರದು.

೨) ಸಂಣಸಂಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು.

೩) ಭಾಗತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಬೆಚ್ಚಗಾಗಿ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ತುಸು ಹಣವನ್ನು ಆಯಾ ಗುಂಪಿನ ನಾಯಕರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕು.

೪) ತಾಲೂಕುಪರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಜಿಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿ ಬಲಪಡಿಸಬೇಕು.

ಅಹಿಂಸೆಯ ಪಾಲನೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಚರ್ಚೆ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಸಭೆ ಕೂಡುವ ಮೊದಲು ಕೊಲ್ಹಾಪೂರದ ಪಾತಾವರಣ ಬಿಸಿಯಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ಬಿಂದು ಮಾಧವ ಬುರ್ಲಿಯವರು ಪೋಲೀಸರಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತರು ಪೋಲೀಸರ ಕೈಯಿಂದ ನುಸುಳಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಸಭೆಮುಗಿಸಿ ಕೊಲ್ಹಾಪೂರದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವುದು ಬಹಳ ಕಠಿಣವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ಪೋಲೀಸರ ಕಾವಲು ಇತ್ತು. ಆದರೂ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತ ಮುಟ್ಟಿದರು.

ಜಾನೆವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ಗವ್ವರ್ನರರು ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಬಂದು ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿ ನಿಂತು ಹೋಗಿದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದು ಅಪ್ಪಾಹತವಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೋಲೀಸರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಅಪಾತ್ರರೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಏನೇ ಮಾಡಿ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರ ಕೊಟ್ಟರು. ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ಬೇರೆಯೇ ಇತ್ತು. ಪೋಲೀಸರು ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಚಾಣಾಕ್ಷತನದಿಂದ ಸುಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದದರಿಂದಲೇ ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಯಶ ಬರಲಿಲ್ಲ. "ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಘಂಡಿನಿಂದ ಪೋಷಿತವಾದ ತಂಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹೋರಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಹೆಸರು ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಗವ್ವರ್ನರ ಸರ ಲುಮ್ಬೆಯವರು ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದರು. ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಗವ್ವರ್ನರರು ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಶಸ್ತಿಪತ್ರವೇ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಆ ನಂತರ ಪೋಲೀಸರು ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯನ್ನು ಷುಕ್ತಿಷ್ಟು ಉಗ್ರವಾಗಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಮ. ಗಾಂಧಿಜಿಯವರು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ೨೧ ದಿವಸದ ಉಪವಾಸ ಸುರು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಥಗಿತ ಮಾಡ

ಜೇಕೆಂದೂ ಈ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

೧೯೪೨ ನೇ ಅಗಸ್ಟ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಯು ಅಸಂಘಟಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಅದು ಸುಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ನಡೆಯಹತ್ತಿತು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ವಿಚಾರಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಕಲಸ ಸುರು ಮಾಡಿದರು. ನಂತರ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟು ವಿಚಾರದಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಹೋರಾಟವು ವಿರಾಟ ಸ್ವರೂಪ ತಾಳಿ ಒಳ್ಳೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಆಯಿತು.

ಅಗಸ್ಟ ೧೯೪೨ ರಿಂದ ಮಾರ್ಚ್ ೧೯೪೩ರವರೆಗಿನ ೮ ತಿಂಗಳಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿಯು ಉಕ್ಕೇರಿದ ಸಮುದ್ರದಂತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಅದು ಸ್ತಿಮಿತಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಈ ಮೊದಲು ನಡೆದ ಎಲ್ಲ ಆಂದೋಲನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೇ ಆಗಿತ್ತು. ಮೊದ ಹೊದಲು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಜನತೆಯು ಕೂಡಿಯೇ ರಭಸದಿಂದ ಚಂಡಮಾರುತದಂತೆ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವದು. ಮುಂದೆ ಜನತೆಯ ಹುಮ್ಮಸ್ ಕುಗ್ಗಿ ಅವರು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟುವದು ಮತ್ತು ಕೇವಲ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರೇ ಆಂದೋಲನ ನಡೆಸುವದು. ಹೀಗೆ ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಆಂದೋಲನಗಳಲ್ಲಿ ಆದಂತೆ ಈ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿಯೂ ಆಯಿತು.

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಹುರುಪಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಜನತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉದ್ಯೋಗವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದರು. ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಹೆಣೆಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮಾತ್ರ ಸಂಘಟಿತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಸಾಗಿಸಿದರು. ಸರಕಾರಿ ಆಡಳಿತದ ಸಂದು ತಪ್ಪಿಸುವದೇ ಈ ಆಂದೋಲನದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿಯೆ ಹತ್ತೆಂಟು ಚಕ್ರಗಳೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುಸೂತ್ರ ತಿರುಗಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಗಡಿಯಾರ ನಡೆಯುವದು, ಅದರಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದೆರಡು ನಿಂತರೂ ಗಡಿಯಾರ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ಸರಕಾರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇದೇ ರೀತಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಿಗಬಹುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಾವು ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಸರಕಾರಿ ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರಕ್ಕೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ತಡೆ ಉಂಟು ಮಾಡುವದೇ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಕೆಳಗಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿತ್ತು.

೧) ತಾರು ಚಿಲಿಫೋನ ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸುವದು.

೨) ತಾರು ಕಂಬ ಕಿತ್ತಿ ಒಗೆಯುವದು.

- ೩) ರೇಲ್ವೆ ಹಳಿ ಕಿತ್ತಿ ಎರಡೂಕಡೆಗೆ ಕೆಂಪುನಿಶಾನಿ ಹಚ್ಚುವದು.
- ೪) ರೇಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಶನ್, ಗೇಟ, ಸ್ಕೂಲರ ನಾಶಮಾಡುವದು.
- ೫) ರಹದಾರಿಯ ಪೂಲು ಕೆಡವುವದು.
- ೬) ಚಾವಡಿ ಕೊಂಡವಾಡೆ ಪೋಲೀಸ ಪೋಸ್ಟ್ ಸುಡುವದು.
- ೭) ರೆಸ್ತೌರಂಟ್ ಸರಕಾರಿ ಬಂಗ್ಲೆ ಸುಡುವದು
- ೮) ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಕಾಗದಪತ್ರ ಹರಿಯುವದು, ಸುಡುವದು.
- ೯) ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಅಂಗಡಿ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡುವದು, ಪಕಾಲಿ ಹರಿಯುವದು.
- ೧೦) ಪೋಸ್ಟ್ ಆಫೀಸ, ಟೆಲಿಗ್ರಾಫ್, ರಸ್ತೆ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಇಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಬ್ಯಾಗ್‌ಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವದು,
- ೧೧) ಗೌಡ, ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಬೇಲೀಫ ಮೊದಲಾದವರ ದಪ್ಪರ ನಾಶ ಮಾಡುವದು.
- ೧೨) ಪೋಲೀಸರ ಡ್ರೆಸ್ಸು ಬಂದೂಕು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವದು.
- ೧೩) ಸರಕಾರಿ ತೆರಿಗೆ ಹಣ ಲೂಟಿಮಾಡುವದು.
- ೧೪) ಧ್ವಜವಂದನೆ ಪ್ರಭಾತ ಫೇರಿ ತೆಗೆಯುವದು.
- ೧೫) ಬುಲೇಟಿನ್ ಕರಪತ್ರ ತೆಗೆದು ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವದು.

ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸುವದು ಹುಡುಗರ ಆಟದಂತಾಯಿತು.

ತಾರು ತಂತಿ, ಟೆಲಿಫೋನ್ ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸಲು ಮೊದಮೊದಲು ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಜನರು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ತಂತ್ರ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಜನರೇ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ರೇಲ್ವೆಯಿಂದ ಮೇಲಿನ ಮತ್ತು ಹೆದ್ದಾರಿಗಳ ಮೇಲಿನ ತಂತಿ ಕಂಬಗಳಿಗೆ ಕಾಲರಾ ಬಂದಂತಾಗಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಕಂಬಗಳು ಪಟಪಟ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿ ಅನಾಥ ಹೇಣ

ಗಳಂತೆ ಬಿದ್ದವು. ಅವನ್ನು ದುರಸ್ತಿ ಮಾಡಿ ಹೋಗುವದೇ ತಡ ಮತ್ತು ಉರಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸತತವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು.

ರೇಲ್ವೆಲಾಯಿನ ಗುಂಟ ಪೋಲೀಸರು ಮಿಲಿಟರಿಯವರು ಕಾವಲು ನಡೆಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸುವದು ಕಠಿಣವಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ 'ಡೇಂಜರ ರೈಲೋನ' ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಿಗಿಯಾದ ಕಾವಲು ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಗೋಕಾಕ ಸ್ವೇಶನ್ ಪರಗಿನ ರೇಲ್ವೆಲಾಯಿನಲ್ಲಿ ಡೇಂಜರ ರೈಲೋನವೆಂದು ಸಾರಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಟ್ರೇನು ಹೋಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಂಜಿನು ಮತ್ತು ಒಂದೇ ಡಬ್ಬಿಯ ಪಾಯಲ್ಟ್ ಗಾಡಿ ಬಿಟ್ಟು ಮೇಲೆಯೇ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಮುಖ್ಯಗಾಡಿಗಳು ಓಡಾಡಹತ್ತಿದವು. ಪೋಲೀಸರು ಬುದೂಕಧಾರಿಗಳಾಗಿ ಆ ಡಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ರೇಲ್ವೆಲಾಯಿನ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೋಕಾಕ-ಬೆಳಗಾವಿ ಈ ಡೇಂಜರ ರೈಲೋನದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಈ ಪಾಯಲ್ಟ್ ಗಾಡಿ ಓಡಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಂಪಗಾವಿ, ಕಿತ್ತೂರ, ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಮುರಗೋಡ, ಗೋಕಾಕ, ಹುಕ್ಕೇರಿ, ನಿಪ್ಪಾಣಿ, ಚಿಕ್ಕೋಡಿ, ಅಥಣಿ ಈ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿಯ ತಾರಕಂಬಗಳಿಗೆ ದೇವರೇ ಗತಿ ಎನ್ನುವ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಪೋಲೀಸರ ಮುಖ್ಯ ಕಣ್ಣು ರೇಲ್ವೆಲಾಯಿನದ ಮೇಲೆ ಇತ್ತು. ಬರಬರುತ್ತ ಕುರಿಕಾಯುವ ಕುರುಬರೂ ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸಹತ್ತಿದರು. ತಂತಿ ಹಾಕುವ ಕೂಲಿಯವರೇ ಹಿಂದಿನಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಆ ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ.

ಸರಕಾರ ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟಿತು, ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು ವಿವಂಚನೆಗೊಳಗಾಯಿತು. ಇದ್ದೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಸಂಘಟನೆ, ಹೋರಾಟಗಾರರ ಸಾಣಸ.

೮ ಅಹಿಂಸಾಮಯ ಹೋರಾಟ

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆದಾಗಲೂ ನಾಯಕರು ವಿಶೇಷ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕುಡಗೋಲು, ಕೊಡಲಿ, ಹಾರೆ, ಕಬ್ಬಿಣ ಕೊಯ್ಯುವ ಕರಗಸ ಮುಂತಾದ ಉಪಯುಕ್ತ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಂದೂಕು,

ಪಿಸ್ತೂಲ, ಕತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಘಾತಕ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪೇರಿಸಿದಮೇಲೆ ಕೊಡ ರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಶಸ್ತ್ರಗಳ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಯಾವ ಗುಂಪಿನವರೂ ಮಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು ಶಿಗುವೆಂದಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಚರಬಾ, ರಾಟಿ, ತಕಲಿಗಳನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತ ಬಂದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಹಿಂಸೆಯ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದಿದ್ದರೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆದಾಗ ವಿರೋಧಿಗಳ ಕೈ ಮೇಲಾಗದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಹೆದರಿಸುವದಕ್ಕಾದರೂ ಅವು ಸಂಗಡ ಇರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಇಂಥ ಭಯಂಕರ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹತ್ತರ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾದರೆ ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡುವ ಮೋಹ ಉಂಟಾಗದಿರಬೇಕೆಂದು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕಠೋರ ಬಂಧನವನ್ನೇ ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಕೆಲವರು ಈ ಬಂಧನವನ್ನೂ ಪಾಲಿಸದೆ ಪಿಸ್ತೂಲುಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆದಾಗ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗುಂಪಿನವರೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವದು ಬಡಿಯುವದು ಗಾಯಗೊಳಿಸುವದು ಮುಂತಾದ ಒಂದೂ ಹಿಂಸೆಯ ಕೃತ್ಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬದು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಮತ್ತು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆಲ್ಲ ಅಭಿಮಾನವೂ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಆದೋಲನದ ಸಾಯಕತ್ತವು ಕಟ್ಟಿರ ಗಾಂಧಿವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ವಾಮನರಾವ ದೇಸಾಯಿ ಬಿದರಿಯವರಕಡೆಗೆ ಇದ್ದದ್ದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆದಾಗ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೊಡೆತ ಗಾಯಗಳಾದವು. ಸಾಮುದಾಯಿಕವಾಗಿ ಮೋಲೀಸರನ್ನು, ಸತಪ್ತ ಮೋಲೀಸರನ್ನು ಎದುರಿಸುವದು ನಮಗೆ ಶಕ್ತಿವಿಲ್ಲವಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಬ್ಬಬ್ಬ ಮೋಲೀಸರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಾಗ ಸೇಡಿನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವರ ಸಮಾಚಾರ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವದು ನಮಗೆ ಸಹಜ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಮೋಲೀಸರ ಮಾತು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ಮಾಡುವ ರಾಜನಷ್ಟರು, ಫಿತೂರಿ ಮಾಡುವವರು ಒಬ್ಬಬ್ಬರು ಇದ್ದೇ ಇದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಯಾರ ಬೆಂಬಲವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹತ್ತರ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ನಿರಾಯುಧ ನಿಸ್ಸಹಾಯರಾದ ಈ ದ್ರೋಹಿಗಳ ಪಾಲಿಪತ್ಯ ಮಾಡುವದು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ನೋಣ ರ್ಭೂಡಿಸಿದಂತೆ ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೂ ನಮ್ಮ ಜನರು ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕೈ ಹಚ್ಚಲಿಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ನೆನಪಿಡುವ ಸಂಗತಿ. ಅವರಿಗೆ ಮೋಲೀಸರ ಸಹಾಯವಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಜನರು ಅವರಿಗೆ ಕೈ ಹಚ್ಚಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವದು ಪೂರ್ಣ ತಪ್ಪು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಮೋಲೀಸರು ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮಾಡಬಾರದ ಹಿಂಸಾಚಾರಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಲೇ

ಇದ್ದರು. ಪೋಲೀಸರು ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಡುವದು ಉಳಿದೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಈ ಫಿತೂರಿಗಳಿಗೆ, ದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ನಾವು ಏನಾದರೂ ಹಿಂಸೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಪರವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಿಜೇಳಲು ಒಂದು ಹುಳಕೂಡ ಬರುತ್ತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವೆಂಬುದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಈ ರೀತಿ ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದರೂ ನಾವು ಯಾರೂ ಈ ಫಿತೂರಿ ದ್ರೋಹಿಗಳನ್ನು ಪಾಪಿಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪೀಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಹಿಂಸೆಯಿಂದಲೇ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡದಿರುವದರಿಂದಷ್ಟೇ ಪರಿಮಿತ ಅರ್ಥ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಕಾರ್ಯಾ ಮಾಚಾ ಮನಸಾ ಅಹಿಂಸೆಯಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಪೋಲೀಸರು ಮಾತ್ರ ನಾವೆಲ್ಲ ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳೆಂದೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಶಸ್ತ್ರದ ಮೇಲೆಯೇ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಅನಿಸುವದು ಸಹಜ. ನಮಗೆ ಜನಬೆಂಬಲ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಜನರನ್ನು ಅಂಜಿಸುವದು ನಮ್ಮ ಕಾಲಮೇಲೆ ನಾವೇ ಕಲ್ಲು ಚೆಲ್ಲಿಕೊಂಡಂತೆ ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ನಮಗೆ ಇತ್ತು. ಟರಾಲ ಬಕ್ ಲಾಟಿ ಮಾಡುವಾಗ ಅಥವಾ ಸ್ಟೇಶನ್ ಸುಡುವಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ಗ್ರಾಮ ದತ್ತರ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಯಾವ ಪ್ರಯಾಣ ಕನಿಗಾಗಲೀ, ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಯಾರ ಆಸ್ತಿಗಾಗಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಹಾನಿ ಆಗಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಜನತೆಯು ನಮ್ಮ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟಿತು. "ಇವರು ಗಾಂಧಿ ಜನರು. ಕೇವಲ ಸರಕಾರಿ ಯಂತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ಮಾಡುವರು. ಸರಕಾರಿ ಆಸ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೈ ಹಚ್ಚುವರು. ನಮಗೆ ಅವರು ಏನೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಮ್ಮವರೇ." ಎಂದು ನಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಬಲದಿಂದಲೇ ಎರಡುವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಪ್ರಚಂಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ಅಡಳಿತ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಲಿಕ್ಕಿ ಲಿಕ್ಕಿ ಮಾಡಲು ನಾವು ಸಮರ್ಥರಾದೆವು.

ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಹಿಂಸೆಗೆ ಇಳಿಯುವದು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂಸೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಹುರಿದು ಬಿಡಲು ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಶಸ್ತ ಜನರು ಶಸ್ತ್ರಸಜ್ಜಿತ ಪ್ರಚಂಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಸರಕಾರದ ಗೂಡ ಹೋರಾಡಲು ಅಹಿಂಸೆಯೇ ಸಾಧನವೆಂಬುದನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿ ಕಳೆದ ೨೦ ವರುಷ ಬಿಂಬಿಸಿದ್ದರು. ಧೈಯವೆಂದು ಅಹಿಂಸೆ ಪಾಲಿಸುವದು ಸಮೃದ್ಧವಾಗದಿದ್ದರೂ ಧೋರಣೆಯೆಂದೂ ಸ್ಥಿರ ಸಲುವಾಗಿಯಾದರೂ ಅಹಿಂಸೆ ಪಾಲಿಸುವದರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಲಾಭವಿತ್ತು. ಅನುಕೂಲತೆ ಇತ್ತು. ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಗೋಕಾಕ ತಾಲೂಕಿನ ಅಂಕಲಗಿ ಪೋಲೀಸ ಪೋಸ್ಟ್ ಕಚೇರಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಸುಟ್ಟು ಬಂದರು. ಮರು ದಿನ ಅದರ ಪಂಚನಾಮೆಗೆ ಪೋಲೀಸ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬ ಒಂದು ಪೋಲೀಸರಿಗೆ "ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಚಳುವಳಿಯವರು ಹೊಡೆದರೋ ಬಡೆದರೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಪೋಲೀಸರು "ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು

ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು . ಮೂರ್ಖ ಸೂಳೇ ಮಕ್ಕಳೇ, ನಿಮಗೆ ತುಸುವೂ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ, ನೀವೇ ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಡೆಗೆ ಹಾಯ್ದು ತಲೆಗೆ ಕಚ್ಚು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಕ್ತ ಸೋರಿಸಿಕೊಂಡು ಚಳಿ ವಳಿಯವರು ತಲೆ ಒಡೆದರೆಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟಾದರೂ ಬುದ್ಧಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಹಾಗಾಗಿ ದ್ದರೆ ಅದರ ಪಂಚನಾಮೆ ಮಾಡಿ ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಇಡೀ ಅಕ್ಕತಂಗೇರಹಾಳ ಊರು ಸುಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈ ಬೂದಿಯ ಪಂಚನಾಮೆ ಮಾಡಿ ಏನು ಮಾಡಲಿ ?” ಎಂದು ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ ಹೋದ. ನಾವು ಹಿಂಸಾಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ನೂರು ಪಟ್ಟು ಸಾವಿರಪಟ್ಟು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಲು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ನಾವೇ ಮುಗಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿಯೇ ನಾವು ಅಹಿಂಸಾ ಧೋರಣೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದೆವು.

ಹೋಲಿಸಿರು ನಮ್ಮ ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆಗೇ ನಿಂತಂತೆ ಆಗಿತ್ತು. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಲಾಠಿ ಬಡೆದರು, ಗುಂಡುಹಾರಿಸಿದರು, ಬೂಟಗಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದರು. 'ಭರಮಪ್ಪ' ನನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. (ತೊಗಲಿನ ಪಟ್ಟಿ ನೆನೆಯಿಟ್ಟು ಅದರಿಂದ ಬರಿ ಮೈಮೇಲೆ ಚರ್ಮಸುಲಿಯುವವರೆಗೆ ಬಡೆಯುವದಕ್ಕೆ 'ಹೋಲಿಸಿರು 'ಭರಮಪ್ಪ' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು) ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವಾಚ್ಕ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಬೈದರು. ಕಾಲು ಉದ್ದ ಮಾಡಿಕೂಡಿಸಿ ಎರಡೂ ಮೊಳಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಹಾರಿಯಿಟ್ಟು ಅದರ ಮೇಲೆ ಬೂಟಗಾಲಿನಿಂದ ನಿಂತು ಅರೆದರು. ತಲೆಒಡೆದರು, ಹಲ್ಲು ಮುರಿದರು. ನಿಪ್ಪಾಣಿಯ ಹತ್ತಿರ ಪಾಂಗೀರೆ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಶೀಬಾಯಿ ಹಣಬರ ಎಂಬ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಬತ್ತಲೆಮಾಡಿ ಜನನೇಂದ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಖಾರ ಪುಡಿ ಉಗ್ಗಿದರು. ತಗಣೆ ಚಿಕ್ಕಾಡು ಗುಂಗಾಡುಗಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರು. ಏನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಶಾಂತ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಹಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಬಾಂಧವರ ಆಪಮಾನದ ಚಿತ್ರ ಹಿಂಸೆಯ ಪ್ರತಿಶೇಡು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲು ಜೀವದ ಮೇಲೆ ಉದಾರವಾಗಿ ನಿಂತ ನಮ್ಮ ಭೂಗತ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಸಾಧ್ಯ ವಿತ್ತು. ಅದರ ಅಪವಾದಕ್ಕಿಂದು ಸಹ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರೂ ಹಾಗೆಮಾಡದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಅಹಿಂಸೆಯ ಧೋರಣೆಯ ಮೇಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರತಿಕಾರಾತ್ಮಕ ಹಿಂಸಾಚಾರಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಮೇಲಿನ ಖಿಟ್ಟೆಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಕ್ಷಿಯ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ೧೦೦ ಕ್ಕೆ ೯೫ ರಷ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದವು ಇದೂ ಕೂಡ ಅಹಿಂಸೆಯ ಒಂದು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಲಾಭವೆಂದೇ ಹೇಳ ಬಹುದು.

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವೇಳೆಗೆ ಕೆಳಗಿನ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಸೂಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು.

(೧) ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಹಿಡಿಯಕೂಡದು.

(೨) ಯಾರಾದರೂ ಬೈದರೆ ಬಡೆದರೆ ಪ್ರತಿಕಾರ ಮಾಡ ಕೂಡದು.

(೩) ಫಿತೂರಿಗಳಿಗೆ, ಸಾಕ್ಷಿದಾರರಿಗೆ ಹಿಂಸಿಸಕೂಡದು.

ಈ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಪಾಲಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಅಸಹ್ಯ ಉದ್ದೇಗದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಅಹಿಂಸೆಯ ವ್ರತ ಪಾಲಿಸಿದರೆಂಬ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಪೋಲೀಸ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಕೊಡಬಲ್ಲರು.

ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಗುಪ್ತತೆಗಳ ಗಾಂಧಿ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲೆಂಬುದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ೧೯ ೨೦ ನೇ ಇಸವಿಯಿಂದಲೂ ಅಂದರೆ ಮ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಸುರುಮಾಡಿದ ಪ್ರಥಮ ಹೋರಾಟದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಈ ವರೆಗೆ ಸತತ ದೇಶಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಂಥ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಕಡೆಗೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂದೋಲನದ ಸೂತ್ರಗಳಿದ್ದವು. ಅವರಿಗೆ ಗಾಂಧಿ ತತ್ವದ ಸಾಕಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವೂ ಇತ್ತು. ಅಭ್ಯಾಸವೂ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಸ್ವಯಂಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತು, ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಹೊರಗೆ ಬಂದಮೇಲೆಯೂ ಈ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಗುಪ್ತತೆಗಳು ಖಂಡನಾರ್ಹವೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಅವು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಮಾತ್ರ, ಅದೂ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಬಂದಮೇಲೆಯೇ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಎಂದೂ ನಿಷೇಧವನ್ನಾಗಲಿ ನಿರ್ಭತ್ಸನೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅವರು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೂಡದೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತಾನೇ ಮುಖಂಡನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಡಬೇಕು ಇಲ್ಲವೇ ಮಾಡಿಯಬೇಕು. ಎಂದು ಹೇಳಿ ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು.

ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಅಹಿಂಸೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅವರೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರಾದರೂ ಗುಂಡರು ದುಷ್ಟರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನಭಂಗ ಮಾಡ ಬಂದಾಗ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ಉಗರುಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಆ ದುಷ್ಟನನ್ನು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದರೆ ಅದು ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಪೊಲಂಡದ ಮೇಲೆ ಜರ್ಮನಿಯಂಥ ಪ್ರಚಂಡ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಯುದ್ಧ ಹೂಡಿಡಿದಾಗ ಪೊಲಂಡವು ಮಾಡುವ

ಪ್ರತಿಕಾರವು ಅಹಿಂಸೆಯಿಂದಲೇ ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಅವರು ಚಿಕ್ಕ ಇಲಿಯ ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಬೆಕ್ಕು ಇಲಿಯನ್ನು ವಿವಿಧರೀತಿಯಿಂದ ಹಿಂಸಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುವಾಗ ಇಲಿಯು ತುಸು ಪ್ರತಿಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಇದೆಲ್ಲದರ ಅರ್ಥವೇನು ? ದುರ್ಬಲರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಬಲರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡುವದನ್ನು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಹೋರಾಡುವದನ್ನು, ಅವರು ಸಮರ್ಥಿಸಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲವೇ ? ಇವೆಲ್ಲ ತೀರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಮಂಥನದ ವಿಷಯ. ಅಂತೆಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ನಾವು ಅಹಿಂಸೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಸರಿಎಂದು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಹೇಳಬಲ್ಲೆವು. ನಿಷ್ಕ್ರಿಯರಾದ ಹೇಡಿಗಳು ಹತವೀರ್ಯರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡುವ ಟೀಕೆಗೆ ಉತ್ತರಕೊಡುವ ಕಾರಣ ಎಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅಸಾಧಾರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅಹಿಂಸೆಯ ಪಥವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಪಾಲಿಸಿದ್ದು ಎಲ್ಲ ಹೋರಾಟಗಾರರಿಗೂ ಗೌರವದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದು.

೯ ಸರಕಾರದ ಅಂದಾಜು ಬುಡನೋಲಾಯಿತು !

ಚಲೇಜಾವ ಗೊತ್ತುವಳಿಯು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಮಿಟಿಯ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾದದ್ದು ೮ ನೇ ಅಗಸ್ಟ ೧೯೪೨ ನೇ ದಿನ. ಆದರೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ (ವರ್ಕಿಂಗ್) ಕಮಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಅದಕ್ಕೂ ೨-೩ ವಾರ ಮೊದಲೇ ಮಂಜೂರಾಗಿತ್ತು. “ ಬ್ರಿಟಿಶರೇ ಭಾರತದಿಂದ ತೊಲಗಿರಿ ” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಅದದ್ದರಿಂದ ಸರಕಾರವು ಅದನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಿಟಿಶರ ಭಾರತ ನಿರ್ಗಮನವನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಶರೇ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಬಲ್ಲರು ? ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿವೇಶನದ ದಾರಿ ನೋಡದೆ ಸರಕಾರವು ವರ್ಕಿಂಗ್ ಕಮಿಟಿಯ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಅದಕ್ಕೂ ಡಲೆ ಸಕಲ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮಾಡುವ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಹತ್ತಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಅಭಿಮಾನಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಾರು ? ಮುಖಂಡರಾರು ? ಎಂಬದರ ಯಾದಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಒಂದೇದಿನ ಎಲ್ಲ ಹಿರಿಕಿರಿಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನೂ ಮುಖಂಡರನ್ನೂ ಬಂಧಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಪುಂಗಿ ತನ್ನಪ್ಪಕ್ಕೆ

ತಾನೇ ಬಂದಾಗಿ ಹೋಗುವದೆಂದು ಸರಕಾರ ತಿಳಿದಿತ್ತು.

ಕೈಬರಳಿನಿಂದ ಎಣಿಸುವಷ್ಟು ಕೆಲವೇ ದ್ರೋಹಿಗಳು ಕಡಗೇಡಿಗಳು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ರಲ್ಲಿ ಇರುವರೆಂದೂ ಇವರನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ಮಕ್ಕಳಾಟವಂತೆ ಸುಲಭವಾಗಿದೆ ಯೆಂದೂ ಅವರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು.

ಭಾರತ ಸಚಿವರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಅಮೇರಿಯವರು ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ೯ ನೇ ಅಗಸ್ಟದದಿನ ಹೇಳಿದ್ದರು — “ ಸರ್ವವನ್ನೂ ಕೊಡಿದಿರಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನೂಬೇಡ ” ಎಂಬುದೇ ಹಟಮಾರಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ನೀತಿಯಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟರಿಂದ ಆವರೋಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ವಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಸರಕಾರವು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಕೃಪೆ ಕೊಡುಗೆ ಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಜನಮತ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ವಿರುದ್ಧ ವಾಗಿದೆ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಜನತೆಮುಖವಾಡ ಈಗ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ” ಇವು ಅಮೇರಿ ಸಾಹೇಬರ ಮುಕ್ತಾಫಲಗಳು.

ಸಪ್ತಂಬರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟು ಸೇರಿದಾಗ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಚರ್ಚೆಲ ಸಾಹೇಬರು ಮುಂದಿನಂತೆ ಆರ್ಭಟಿಸಿದರು.

.. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಾರ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ಮೂಲತಃ ವಿರೋಧಿ ಯಿದ್ದಂಥ ಮತ್ತು ಮೂರ್ಖ ಸ್ವಯಂನಿರ್ಣಯಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳಂಥ ಒಂಭತ್ತು ಕೋಟಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಯಾರ ಸ್ವರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಮೂಹ ಧರ್ಮ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಅಂಥ ಐದು ಕೋಟಿ ದಲಿತವರ್ಗವು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಕರಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂಥ ದೇಶಿ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ಒಂಭತ್ತಾವರಿ ಕೋಟಿ ಜನರು ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಇದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವ ೩೯ ಕೋಟಿ ಜನರಲ್ಲಿ ೨೩ ಕೋಟಿ ೫೦ ಲಕ್ಷ ಜನರು ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯ ಹಿಂದೂ, ಶೀಖ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಇವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಸೇರಿಲ್ಲ. ಈಗ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಗಾಂಧೀಯವರ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಆಹಿಂಸೆಗೂ ತಿಲಾಂಜಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅದು ನಿಷ್ಕಳವಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದೆ. ರೇಲು ಮತ್ತು ತಂತಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದು, ಅಪ್ಪವಸ್ತ್ರ ಉಂಟುಮಾಡುವುದು, ಅಂಗಡಿಗಳ ಲೂಟಿ ಮಾಡುವುದು, ಹೋಲಿಸರಮೇಲೆ ಹಲ್ಲೆ ಮಾಡುವುದು ಕೂರ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಆರ್ಥ ವಿಷ್ಣೇ- ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಜಪಾನಿ ದಾಳಿಯಿಂದ ಭಾರತವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ನಮ್ಮ

ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳನ್ನೊಡ್ಡುವದು.”

.. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಡಲಾಗಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಕಟ ದೂರವಾಗುವವರೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಸುದೈವ ದಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಜಾತಿಗಳಾದ ಶೀಖ, ಗುರ್ಖಾ ಮುಂತಾ ದವರ ಮೇಲೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವ ಎಳ್ಳೆಷ್ಟೂ ಬಿದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನೊಂದಿಗೆ ಅವರದು ತೀವ್ರ ಮತಭೇದವಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ರಾಜ್ಯ ಬರುವದು ಅವರಿಗೆ ಎಂದೂ ಸೇರುವದಿಲ್ಲ.”

..ಸುವಾರು ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಜನರು ಭಾರತೀಯರು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರರಾಷ್ಟ್ರ ಗಳ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ನಲವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನರು ಹೊಸದಾಗಿ ರಿಕ್ರೂಟ ಭರತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ಚ್ಯುತರಾಗಿ ಮಾಡಲು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಫಲವಾಗಿಲ್ಲ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಭಾರತೀಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯ ಮೇಲೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಲು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮರ್ಥವಾಗಿಲ್ಲ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರೇ ಅಂದರೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆ ೬೦೦ ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಅದೆ. ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಅಂದರೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸರ್ವಿಸು, ಶಾಸನಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಬುಡಾಯ ಈಗ ಮುಗಿದಿದೆ. ಸೆಬೋಟೇಜ ಈಗ ಹತ್ತಿಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ದಂಗೆ ಹಾಕುವವರನ್ನು ಈಗ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ತರಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಆಂದೋಲನದಿಂದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರತಿನಿಧಿತ್ವ ವಹಿಸಲಾರದು, ಭವಿತವ್ಯ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾರದು ಎಂದು ಈಗ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈಗ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವೂ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಮೊದಲು ಎಂದೂ ಇಲ್ಲ ದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಸೈನ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಗಾಬರಿ ಯಾಗುವ ಅಥವಾ ನಿರಾಶರಾಗುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ”

ಚರ್ಚೆಲ್ಲರು ಮತ್ತು ಹೇಳಿದರು “ ನಾವು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾಗ ವಹಿಸಿದ್ದು ರಾಜ್ಯ ವಿಸ್ತಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಪಾಲನೆಯ ಗೋಸ್ಕರ. ಆದರೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ದಿವಾಳಿ ತೆಗೆಯದೆಂದು ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ನಮಗೆ ಅದನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದಿದೆ. ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಯಾದ ನಾನೂ ಬ್ರಿಟಿಶ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ದಿವಾಳಿ ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಬೇರೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಹುಟ್ಟಿ ಬರಬೇಕಾಗುವದು ” ಈ ರೀತಿ ಬ್ರಿಟಿಶ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದಾಗಲೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟಿನಲ್ಲಿಯ ಕೂಲಿಕಾರಪಕ್ಷ

(ಲೇಬರಪಾರ್ಟಿ) ಮಾತ್ರ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿತು .. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ವರುಷಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೂಲಿಕಾರ ಪಕ್ಷದ ನೀತಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಅದೇ ನೀತಿಯಿದೆ. ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಹಿಂದುಸ್ತಾನವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆಂದು ಕೂಲಿಕಾರ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಇನ್ನು ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವದು ಬ್ರಿಟಿಶ ರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ." ಈ ರೀತಿ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟಿನ ವಿರೋಧಿ ಪಕ್ಷವು ಅಲ್ಲಿಯ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು.

ಶ್ರೀ ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಚಲೇಜಾವ ಚಳವಳಿಯ ಗೊತ್ತುವಳಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರಕಾರ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರದ ಧೋರಣೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಇಂಥ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಭಾರತೀಯರ ಸಹಾಯ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಕೊಡಲೇ ಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿತ್ತು. ಈ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಮುಖಂಡರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವ ಇಚ್ಛೆ ಅವರಿಗೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಸರಕಾರ ಅವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದೂಮಹಾಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನ ನೀತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವದೇ ಹಿಂದುವು ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನ ನೀತಿಗೆ ಸಕ್ರಿಯ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡಬಾರದೆಂದು ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಹಿಂದೂ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು (ಆಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಎಂದೇ ಆಯಾ ಪಕ್ಷದವರು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೂ ಆಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು) ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರು.

ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗವಂತೂ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕಾಂಗ್ರೆಸಿಗೆ, ಕಾಂಗ್ರೆಸಿ ಚಳವಳಿಗೆ, ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಅಧ್ಯಯನಗಳಾದ ಬ್ಯಾ. ಜಿನ್ನಾ ಸಾಹೇಬರು ಭಾರತವಿಭಜನೆ ಮಾಡಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ರಾಷ್ಟ್ರಪಾತಿಸ್ತಾನ-ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದೂ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾಂಕರ ತ್ಯಾಗದ ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಪಾತೀಯವಾದದ ಗೋವಿನ ಜೋಳ ಸುಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವ ಹೊಂಚು ಹಾಕಿ, ಅವರು ಕುಳಿತಿಿದ್ದರು, ಕಾಂಗ್ರೆಸು ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಈಗ ಆವ್ತಾನ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನನೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸಿಗೆ ವಿರೋಧ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಘರ್ಮಾನ ಕೆಗಿದ್ದಿದ್ದರು.

ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷದ ಧೋರಣೆಯೂ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಮಹಾಯುದ್ಧವು ಜನತೆಯುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಪ್ರಚಾರ.

ಕೊಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಶ್ಚನ್ ಸಮಾಜವು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟು ಅದರ ನೀತಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿತು.

ಈ ರೀತಿ ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜಕಾರಣದ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಿ ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ಯಾರೂ ವಿಶೇಷ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬಿ ಲ ನೇ ಆಗಸ್ಟ್‌ನ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಎಲ್ಲ ಮುಖಂಡರನ್ನೂ, ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನೂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾದ್ರಿ ಬಂಧಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಬ್ರಿಟಿಶರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಆಗಿನ ಯುದ್ಧಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಮಿ.ರೇಜಿನಾಲ್ಡ್ ಮ್ಯಾಕ್ಸ್‌ವೆಲ್‌ರು ದಿಲ್ಲಿಯ ಕೇಂದ್ರ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೪೩ ನೇ ಫೇಬ್ರವರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಹೇಳಿಕೆಯು ಇಂತಿದೆ—

“ ಆಗಸ್ಟ್‌ದಿಂದ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಕೊನೆಯವರೆಗಿನ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಸ್ತಾನ ದಲ್ಲಿ ೫೩೮ ಕಡೆಗೆ ಗೋಳಾಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ೯೫೦ ಜನರು ಗುಂಡಿಗೆ ಆಹುತಿ ಯಾದರು. ೧೯೩೦ ಜನರು ಗೋಳಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗೊಂಡರು. ೩೫೦೦ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ತಾರು ಹಾಗೂ ಟೆಲಿಫೋನ್ ತಂತಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ೬೦೨೨೯ ಜನರನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ೨೦೦ ರೇಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಶನ್‌ಗಳನ್ನು ಸುಡಲಾಯಿತು. ೫೫೦ ಅಂಚೆಕಚೇರಿ ಗಳ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಯಾದವು, ೭೦ ಪೋಲೀಸ್ ಕಚೇರಿಗಳು ಮಾರ್ಕೆ ಸುಟ್ಟು ಬೂಕಿ ಯಾದವು, ೮೫ ಇತರ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಆಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದವು.

ಈ ರೀತಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಅವರೇ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಚಳವಳಿಯ ವರದಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಸಿದರು. ಇದರ ಮುಂದಿನ ಮೂರುತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧನಸತ್ತವು ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಡೆದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧ ಲಕ್ಷ ೫೦ ಸಾವಿರ ಜನರು ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ಫಿಶ್‌ಸ್ಟ್ರಾಡ್, ನಿರ್ನಾಯಕರಾದ ಜನತೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲದು? ಸರ್ಕಾರದ ಯಂತ್ರ, ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರ, ಶಿಥಿಲವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ರಭಸ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿಯಿತು, ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಹೊರಸೂಸಿತು. ಭಾರತೀಯರು ಹೆರತಂತ್ರತೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯತ್ವವಿರುವೆಂದೂ ಇದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ಅಂದಾಜು ಬುಡಮೇಲಾಯಿತು! ಚಳುವಳಿ ಯನ್ನು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ವಲ್ಲನೆವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು !

೧೦ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ವನವಾಸ ಜೀವನ

ದೇಶದ ತುಂಬ ಭೂಗತಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸುವದು, ರೇಲ್ವೆಹಳಿ ತೆಗೆಯುವದು, ಸರಕಾರಿಕಟ್ಟಡ, ವಸ್ತುಸುಡುವದು, ಪೂಲು ಕೆಡವುವದು, ಕಚೇರಿಯ ಕಾಗದಪತ್ರ ನಾಶ ಮಾಡುವದು, ಪೋಲೀಸರ ಶಸ್ತ್ರ ಕಸಿಯುವದು, ಟಪಾಲ ಲೂಟಿ ಮಾಡುವದು ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ನಡೆಸಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರು. ಸರಕಾರ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಮುಖಂಡರನ್ನು ಒಂದೇ ದಿನ ಬಂಧಿಸಿ ಅಜ್ಞಾತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜೇಲು ತುಂಬಿ ಚಳವಳಿಗಾರರನ್ನು ಇಡಲು ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಕ್ರೈಮಿನಲ್ ಕೈದಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆಯ ಅವಧಿ ಇನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಇರುವಾಗಲೇ ಮುಕ್ತಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ ಚಳವಳಿಗಾರರಗೆ ಸ್ಥಳಮಾಡಲಾಯಿತು. ಹೊಸ ಹೊಸ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಜೇಲುಗಳನ್ನು, ಕ್ಲಾಂಪ ಜೇಲಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದೂ ಆಯಿತು, ಹೋರಾಟಗಾರರನ್ನು ಕಂಡಲ್ಲಿ ಗುಂಡಿಕ್ಕಿ ಕೊಲ್ಲುವ ಹುಕುಮು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೂ ಆಯಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ದನಕರ, ಕಾಳು ಕಡಿ, ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ, ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿಯೂ ಆಯಿತು. ವತನಗಳನ್ನು, ಹೊಲ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸರಕಾರಜಮಾ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಆಯಿತು. ಆದರೇನು ? ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಸೋಮರಸವನ್ನುಂಡು ತಾಂಡವ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕ್ರಾಂತಿವೀರರನ್ನು ಹಿಡಿಯುವದು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಡುವವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡುವದಾಗಿಯೂ ಸರಕಾರ ಘೋಷಿಸಿತು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮೊದಲನೆ ಸ್ಥಾನ !

ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಹುಮಾನ !

ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಕ್ರಾಂತಿಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸರಕಾರವು ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಸಾತಾರಾ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಎರಡನೇ ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯಿತು. ಈ ಎರಡೂ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಅಂತರವಿದ್ದಿತು. ಸಾತಾರಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸೆಯ ಪಥ ವಿದ್ವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸೆಯ ಪಥ ಕಠೋರತೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಮುಂಬಯಿಯ ಆಗಿನ ಗವ್ವನರರು ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಮಣಿಯದ ಜಿಲ್ಲೆ ಭಾರಿ ಪುಂಡ ಜಿಲ್ಲೆ ! ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಚಳುವಳಿ ಅಡಗಿದಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಅದು ಅತಿಉಗ್ರವಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ ಎಂದು ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ ಘಟನೆಯಾಗಿದೆ.

ಐದು ಸಾವಿರ ಬಹುಮಾನ !

ಈ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣರೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೆಳಗಿನ ಜವರು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಅಥವಾ ಹಿಡಿಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ತಪಾಪದ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಯ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡುವವಾಗಿ ಸರಕಾರವು ಸಾರಿತು:—

೧. ಶ್ರೀರಂಗ ಕಾಮತ (ಬೆಳಗಾವಿ)

೨. ಶ್ರೀ ಚನ್ನಪ್ಪ ವಾಲಿ (ಸಂಪಗಾವ)

೩. ಶ್ರೀ ವಡವಿ ಮಾಸ್ತರ (ಹುದ್ದಿ)

೪. ಶ್ರೀ ಅಣ್ಣಾ ಗುರೂಜಿ (ಪಾಟ್ನಾಪೂರ)

೫. ಶ್ರೀ ವಾಮನರಾವ ಬಿದರಿ (ಅಕ್ಕತಂಗೇರಹಾಳ)

ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಬಗ್ಗೆ ಎರಡು ಸಾವಿರ, ಒಂದು ಸಾವಿರ, ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಯ ಬಹುಮಾನ ಜಾಹೀರವಾದವು. ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಹಿಡಿದು ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಮಾಹಿತಿ ಕೊಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಕೊಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಈ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡಲಾಗುವದೆಂದೂ ಸರಕಾರ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಬಹುಮಾನ ಬೇರೆ ಯಾವ ಜಿಲ್ಲೆಗೂ ಜಾಹೀರವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೋರಾಟ ಎಷ್ಟು ಉಗ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆ ಬರಬಹುದು. ಪೋಲೀಸರು ಹತಾಶರಾದರು. ಸರಕಾರ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಹೋರಾಟಗಾರರು ಜೀವದ ಹೆಂಗು ದೊರೆದುಕಾದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಭೂಗತರೆಂದರು, ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಭೂಗತರೆಂದು ಅರ್ಥ. ಎಲ್ಲ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಅವರು ನಿತ್ಯವೂ ಕಾಣ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದರು ಜನರಕೂಡ ಬೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಅಣ್ಣಾ ಗುರೂಜಿಯವರು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಜಾಹೀರ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದರು. ಭಾಷಣ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮುಗಿಯುತ್ತಲೆ ಅಥವಾ ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸುವದೇ ಮುಂತಾವ ಯಾವದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾದ ಕೂಡಲೆ ಫಿತ್ಕಾರಿಗಳು ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ವರದಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪೋಲೀಸರು ಧಾವಿಸಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಕಾರ್ಯಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಪೋಲೀಸರೊಂದಿಗೆ

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಾಲೆಯ ಅಟಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಂತೆಯೇ ಪೋಲೀಸರೂ ಸಹ ಕೂಳು ನೀರಿನ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಯನ್ನದೆ ಅವಿರಾಂತವಾಗಿ ಸಾಹಸ ಪಟ್ಟು ದುಡಿದರೂ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಅವರಿಗೆ ಸಿಗದಾದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಟ್ಟಿ ಯಾಗುವವರನ್ನು ಪೋಲೀಸರು ಬೆದರಿಸಿ ಗದ್ದರಿಸಿ ಚಲವಳಿ ಜನರು ಎತ್ತ ಹೋದರು. ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನರು ತಮಗೆ ಪೀಡೆ ಬೇಡವೆಂದು ಹೋರಾಟಗಾರರು ಮೂರ್ಖದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆಗೆ ಬೊಟ್ಟು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿ ಪಾರಾ ಗುತ್ತಿದ್ದರು !

ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೆ ಕಷ್ಟವೆಂದುಪರೆ ಅನುಭವೋಗಿಸ ಬೇಕಾಯಿತು. ಬೆಳಿಮಳೆ ಗಾಳಿ ಉರಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಧ್ರೆ ನೀರಡಿಕೆಯ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳಿಗಲಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡ ಗದ್ದರಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಡ ಗಂಟಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ವಾಸಮಾಡ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಗಲು ಮಾತಾಡುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ ರಾತ್ರಿ ನಿಧ್ರೆ ಮಾಡುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪೋಲೀಸರು ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದಾದರೂ ಬರಬಹುದೆಂಬ ಟಿಕ್ಕೇ ಟಕ್ಕು. ಒಂದೆ ತುಡಿನ ಸದಸ್ಯರು ಇನ್ನೊಂದು ತುಡಿನವರಿಗೆ ಸಂದೇಶ, ಸೂಚನೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಮೀಪದ ಊರಲ್ಲಿ ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾದರು ನೀತು ಮರುದಿನ ಗುಂಪಿನ ಸುಳಿವು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಬೇಕಾಗು ತ್ತಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ಇಂಥಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ನಿತ್ಯವೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವ ಸ್ಥಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಅನಂದದಿಂದ ಸಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅತ್ತ ಅವರ ಮನೆಯ ಜನರಿಗೆ ದಿನಾಲು ಪೋಲೀಸರ ಕಾಟ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು. ಪೋಲೀಸರು ರಾತ್ರಿ ಅಪರಾತ್ರಿ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬೂಟಗಾಲಿನಿಂದ ಬಾಗಿಲ ಬಡೆಯುವುದು, ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಜನರನ್ನು ಅಪಾಟಿ ಬೈಯುವುದು, ಝೇಡಿ ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದ ರೀತಿಯಿಂದ ಮನೆಯವ ರನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪೋಲೀಸರು ಊರಲ್ಲಿ ಬಂದವರನ್ನು ನಾಯಿಗಳು ಬೊಗಳಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ಬೊಗಳಹತ್ತಿದರೆ ಪೋಲೀಸರು ಬಂದರೆಂದೇ ತಿಳಿಯುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಾಗಿತ್ತು. ಅತ್ತ ಮನೆಯ ಪರಿಗೂ ನಿವ್ರೆಯಿಲ್ಲ ಇತ್ತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಿಗೂ ನಿವ್ರೆ ಊಟಗಳು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದಿನಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸ ಓದಿದವರಿಗೆ ತಾವು ವಾಣಾ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಹ, ಭತ್ತಪತಿ ಶಿವಾಜಿ ಯವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಒಂದು ತರದ ಅನಂದ ಅಭಿಮಾನ ದೇಶಭಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವರೆಗಿನ ಅಂದೋಲನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಜೀವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಹಸರಾಣಿ ಭಾಜಿ ರೊಟ್ಟಿ ತಿನ್ನುತ್ತ ಕೇಕಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಶಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಕಾಲಕಳೆಯುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿತ್ತು. ಜೀವನಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ಮೇಳಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ನೂಲುವುದು, ಓದುವುದು, ಕಲಿಯುವುದು, ಹಾಡುವುದು, ಪ್ರವಚನ

ಕೀರ್ತನೆ, ಭಜನೆ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಅಟಿಪಾಟ, ಎಲ್ಲವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಈ ಸಲುವ ಚಿತ್ರವೇ ಬೇರೆ. ಅಗಣಿತ ಕಷ್ಟ ಪರಂಪರೆ, ಹೋಲಿಸರ ಗುಂಡಿಗೆ ಬಲಿ ಬೀಳುವ ನಿತ್ಯ ಸಂಭವ. ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಕಷ್ಟ, ಭಾರವಾದ ಮನಸ್ಸು ಇವುಗಳೆಂಬ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಬೆಂದು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ತಾವು ಭಾರತ ಮಾತೆಯ ಬಂಧು ಏವೋಚನಗಾಗಿ ಕೊನೆಯ ಹೊರಾಟ ನಡೆಸಿದ್ದೇವೆಂಬ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಅನಂದಲ್ಲಿ ತೇವಾಡುತ್ತ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಶಮ್ಯದೇ ಆದ ಒಂದು ಭಾವನಾಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳು ಹೂವಿನಂತೆ ಹಗುರಾದವು.

೧೧ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಸರಕಾರದ ಚರ್ಚೆ

ಅಹಮದನಗರದ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರನ್ನೂ ಮೇಲೆಗೆ ಕಿಮಿಟಿಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನೂ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಯಾರ ಸಂಪರ್ಕವೂ ಬರದಂತೆ ಸರಕಾರವು ಜಾಗರೂಕತೆ ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಶದಕುಂಬಾ ನಡೆದ ಸುದ್ದಿಗಳು ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ವೃತ್ತಪತ್ರ ಹಿಡಲು ಸರಕಾರ ಅನುಕೂಲತೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ತಂತಿ ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ರೇಲ್ವೆಹಳಿ ಕಿತ್ತುವುದು, ಸ್ವೇಚ್ಛನಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚುವುದು, ಹೋಲಿಸರ ಶಸ್ತ್ರ ಕಸಿಯುವುದು, ಕಚೇರಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಘಟನೆಗಳು ದಿನಾಲು ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬರಹತ್ತಿದಾಗ ಮುಂಬಯಿ ಗವ್ವ ಸರಕರ ಆಪ್ತ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರನ್ನು ಕಂಡು . ಈ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಿಮಗೆ ಸಮ್ಮತವೋ ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಯೂ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ವೆಂಬುದು ಸಂಗಾ ಬಾಲಕನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಎಷ್ಟೇನು ಸರಕಾರ ಅವರನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದರೂ ಅವರು ಏನೂ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಜೇಲಿನಿಂದ ವ್ಹಾಯಸರಾಯರಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ “ ಸರಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಚಂಡ ಹಿಂಸೆಯ ತುಲನೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಮಾಡಿದ ಹಿಂಸೆ ಏನೂ ಅಲ್ಲ. ಜನರು ಹಿಂಸೆಗೆ ಪ್ರವೃತ್ತರಾದುದರ ಹೊಣೆಯಲ್ಲ ಸರಕಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಇದೆ.” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು.

.. ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಸಿದುಕೊಂಡಿರುವವರೆಗೆ ನನಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಹೇಳುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ” ಎಂಬುದೇ ಅವರ ಉತ್ತರವಾಗಿತ್ತು. “ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಕಾರ್ಯ ಒಳ್ಳೇದಲ್ಲ. ಅದು ಗಾಂಧಿ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ಗಾಂಧೀಜಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಜೇಲಿನಿಂದಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಕಾಸ್ತಮಾಡಿ ಜನತೆಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸರಕಾರ ವಿಶ್ವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿತು. ಆದರೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಪಿಟ್ಟೆಂದು ತುಟಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ಕೇಳಿದರೂ ಅದೇ ಉತ್ತರ .. ನಾನು ಜೇಲಿನಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹರಣವಾಗಿದೆ. ನನಗೆ ಪಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಏನೂಹೇಳಲಾರೆ ” ಎಂಬುದೇ ಅವರ ನಿರ್ಧಾರದ ಉತ್ತರವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡಿದರು ?

ರಾಜಕಾರಣಪಟು ಗಾಂಧೀಜಿ

ವಿಧ್ವಂಸಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಗೆ ಸಮ ತವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಪ್ರಕ್ಷೋಭ, ವಿಚಾರ ಗೊಂದಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಧಾಯಕ ವಿರಲಿ, ವಿಧ್ವಂಸಕ ವಿರಲಿ ಜನತೆಯ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜ ಈ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದು ಗಾಂಧೀಜಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಹೇಡಿತನದಿಂದ ಅನ್ಯಾಯ ಸಹನೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಿಂದಾದರೂ ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವದು ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಅವರು ಅನೇಕಸಲ ಹೇಳಿ ಧ್ವನಿಬಿಟ್ಟು. ಅವರಿಗೆ ಶೂರರ ಅಹಿಂಸೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪುಕ್ಕರಿಗೆ, ಹೇಡಿಗಳಿಗೆ, ಅಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಲೇಜಾವ ಮಂತ್ರವನ್ನುಚ್ಚರಿಸಿ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಬಂಡಾಯದ ಕಹಳೆ ಮೊಳಗಿಸಿ, “ಮಾಡು ಇಲ್ಲವೆ ಮಾಡಿ-” . ಕರೇಂಗೆ ಯಾ ಮರೇಂಗೆ-” ಎಂಬ ರೋಮಾಂಚಕರ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೊಡದೆ ತಾವು ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಗಾಂಧೀಜಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು ! ತಾವು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೊಡದಿರುವಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮುಖಂಡನಾಗಿ ತನಗೆ ತೋಚಿ ದ್ದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಅವರ ಸಂದೇಶವಿತ್ತು. ಅವರು ಜೇಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಜನರು ತಮಗೆ ತೋಚಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಯಿಸಿದರು ದೇಶದ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ತರುಣರು ಜೀವದ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದಿಂದ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ನಿಷೇಧಾತ್ಮಕ ಹೇಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ರಾಜಕೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪು ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೌನತಾಳಿ ರಾಜಕಾರಣಪಟುತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದರು ! ಗಾಂಧೀಜಿ ಸಾಧು ಸನ್ಯಾಸಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ರಾಜಕೀಯ ಮುಖಂಡರೂ ಅಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಘಟನೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿತು. ತರುಣರು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಮುಖಂಡರಾಗಿ, ಕಾರ್ಯ

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕೊಡದೆ “ನೀವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ” ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ತುರಂಗ ಭರತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅರ್ಥಾತ್ ಶರಣಾಗತಿಯದೊಂದೇ ಮಾರ್ಗ ಉಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಇದೇ ಅವರ ಚಾಣಾಕ್ಷತನವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಚಳವಳಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಪಾತಾವರಣ ಶಾಂತವಾದ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರವು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರನ್ನು ೧೯೪೫ ರ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಜೇಲಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿತು. ಆಗ ಸಹ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ‘ ಆದದ್ದು ನಿಷ್ಫಾರ್ಹ, ಖಂಡನಾರ್ಹ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ ‘ ಇದು ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಭೂಗತರಾಗಿ ಉಳಿದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕೂಡಲೆ ಪ್ರಕಟ ರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಂದೋಲನವು ಮುಗಿದೇ ಹೋಗಿತ್ತು ! ಇದೂ ಒಂದು ಚಾಣಾಕ್ಷತನವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಉಳಿದ ಕೆಲವೇ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಗೊಂದಲವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸಮಾಜಘಾತಕ ತಂಡಗಳು

ಬ್ರಿಟಿಶ ಸರಕಾರದ ಆಡಳಿತಯಂತ್ರವನ್ನು ಶಿಥಿಲಗೊಳಿಸಿ ಬ್ರಿಟಿಶರು ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಮಾತೃಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಮುಕ್ತ ಮಾಡುವ ಉದಾತ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ “ ಮಾಡುವಾ ಇಲ್ಲವೆ ಮಡಿಯುವಾ ” ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಗುಂಪುಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ವಾಗದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರಿಂದಂಚಾದ ಒಂದುಬಗೆಯ ಅರಾಜಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ದುರ್ಲಾಭ ಪಡೆದು ಕೆಲವು ಸಮಾಜಕಂಟಕರು ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆ ಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಂಡ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಾಂಡವ ಆಡಹತ್ತಿದರು. ಯೋಗಾಯೋಗವೆಂಬಂತೆ ೧೯೨೧ ರ ಅಸಹಕಾರದ ಅಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಧೂರ ಲಕ್ಷ್ಯ ಎಂಬ ವನು ಕಳವು ದರೋಡೆ ಕೊಲೆ ಸುಲಗಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ೧೯೪೨ ರ ಚಲೇಜಾವ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಣಾ ಎಂಬವನು ಅಂಥವೇ ಸಮಾಜಘಾತಕ ಅಪಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದನು. ೧೯೨೧ ರಲ್ಲಿ ಸಿಂಧೂರ ಲಕ್ಷ್ಯನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಆಗ ಬೆಳಗಾವ ಪೊಲೀಸ ಹೆಡ್ ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಸ್‌ರ ಹತ್ತರವಿದ್ದ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಬಾಬುರಾವ ಠಾಕೂರ ಹಾಗೂ ಶಿವರಾವ ಕೊಪ್ಪಳ ಇವರಿಗೆ ಶೆರೆ ಅಂಗಡಿ ಪಿಟಿಂಗದ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕಠೋರ ಕಾರಾವಾಸದ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿ ಅದೇ ಜೇಲಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಒಂದು ಅಮಾ ವಾಸ್ಯೆಯ ರಾತ್ರಿ ಸಿಂಧೂರ ಲಕ್ಷ್ಯ ಅವರಿಗೆ ತಮಾಶೆ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಪಹ ರೆಯವನ್ನು ಸಲಾಕಿಯ ಬಾಗಿಲದಹತ್ತರ ಕರೆದನು. ಪೊಲೀಸನು ಹತ್ತರ ಬರುವದೇ ತಡ ಲಕ್ಷ್ಯನ ಸಂಗಡಿನು ಅವನನ್ನು ಎಳೆದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು ಮತ್ತು ಅವನು ಸ್ವತಃ ಬಾಗಿಲದ ಸಲಾಕಿಗಳನ್ನು ಮಣೆಯಿಸಿ ಮನುಷ್ಯನು ಪಾರಾಗುವಷ್ಟು ದಾರಿ

ಮಾಡಿದನು. ಇಬ್ಬರು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಪಹರೆಯವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ಬೀಳು ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ಓಡಿ ಹೋದರು. ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟೇ ತಿಂಗಳುಗಳ ನಂತರ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರಬೇಕಾದರೆ ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಸಾಕು ಬೇಕಾಯಿತು, ೧೯೪೨ ರಲ್ಲಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿದ ರಾಜ್ಯಾನ ಕತೆ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ..

ರಾಜ್ಯಾನ ತಂಡವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೂ ಕೆಲವು ಸಮಾಜದ್ರೋಹಿ ತಂಡಗಳು ೧೯೪೨-೪೩ ರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದವು, ಕಳವು ದರೋಡೆ ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿ ಹೋಗುವಾಗ ಗಾಂಧೀ ಮಹಾರಾಜ ಕಿ ಜೈ, ಭಾರತ ಮಾತಾಕಿ ಜೈ, ವಂದೇ ಮಾತರಮ್ ಎಂದು ಜೈಕಾರ ಹಾಕಿ ತಮ್ಮ ಕುಕ್ಕಿತ್ತಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಬಣ್ಣ ಬಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಜನರ ಮೇಲೆ ವಿಚಿತ್ರ ಪರಿಣಾಮ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಗಾಂಧಿವಂದಿ ಇಂಥ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವರಲ್ಲ' ಎಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು 'ಪಾಪ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಹಣ ವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರಾದರೂ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?' ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವದೂ ತಿಳಿಯದ ಅಜ್ಞ ಜನರ ಮನಸಿನಮೇಲೆ ಇಂಥ ಘಟನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಮಿಶ್ರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ತಂಡಗಳ ಅಪಕ್ರತ್ಯಗಳು ತಮಗೆ ಅಂಟಿ ಕೊಳ್ಳಬಾರದಂದು ನಮ್ಮ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಆ ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಡೆ ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಉದಾಹರಣೆಯೂ ಇದೆ. ನಮ್ಮ ಹೋರಾಟಗಾರರು ತಮ್ಮ ಸಂಘಟನೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ವರ್ಚಸ್ವಿನಿಂದ ಜನರನ್ನು ದರೋಡೆಗಾರರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿ ಉಂಟು.

೧೯೪೪ ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಎಲ್ಲ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾಗಿ ಸಾರಿದರೂ ಈ ಸಮಾಜಘಾತಕ ತಂಡಗಳು ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಯೇ ಇದ್ದವು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕಡೆತನಕ ತಾವು ದೇಶಭಕ್ತರೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಈಗ ಇಂಥವರು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯೋಧರ ಪಿಚಣಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

